

Nederlands Tijdschrift *tegen de* Kwakzalverij

JAARGANG 135 | 2024 | 2

Symposium

Wie beschermt de patiënt?

Het Nederlands Tijdschrift tegen de Kwakzalverij (v/h Actieblad, v/h Maandblad tegen de Kwakzalverij) is een uitgave van de Vereniging tegen de Kwakzalverij, vereniging tot evaluatie van alternatieve behandelmethoden en tot bestrijding van kwakzalverij

ADVIESRAAD

Prof. dr. J. A. den Boer, hoogleraar biologische psychiatrie
Prof. dr. D. D. Breimer, emeritus hoogleraar farmacologie
Prof.dr. W.A. van Gool, emeritus hoogleraar neurologie
Prof. dr. K. Kramers, hoogleraar medicatieveiligheid
Prof. dr. W. M. J. Levelt, emeritus hoogleraar psycholinguïstiek
Prof. dr. F.J. van Sluijs, emeritus hoogleraar chirurgie gezelschapsdieren

REDACTIE

B. van Dien, ntt.dk.r@xs4all.nl

Aanleveren van kopij, maximaal 1500 woorden, in Word. Afbeeldingen dienen als aparte bestanden aangeleverd te worden, elektronische figuren tif- of jpeg-format, minimaal 600 pixels. De redactie behoudt zich het recht voor artikelen en brieven te redigeren en in te korten. De auteurs verlenen impliciet toestemming voor openbaarmaking van hun bijdrage in de elektronische uitgave van het Nederlands Tijdschrift tegen de Kwakzalverij.

Jaarabbonnement: € 37,50

Losse nummers: € 9,50

ISSN: 1571-5469

Omslagtekening: *Wie beschermt de patiënt?* door Peter Welleman

Vereniging tegen de Kwakzalverij opgericht 1 januari 1881

Correspondentieadres: Cobrastraat 7, 1338 HK Almere

tel: 0653327764, e-mail: secretariaat@kwakzalverij.nl

BESTUUR

Vorzitter: dr. H.M. Vemer, gynaecoloog niet praktiserend, Heilige Land Stichting

Secretaris: mw. C.J. de Jong, anesthesiologe, Amsterdam

Penningmeester: M. Coster, huisarts niet praktiserend, Almere

S. Cohen, AIOS psychiatrie, Amsterdam

Prof. dr. M. W. Hengeveld, emeritus hoogleraar psychiatrie, Leiden

Mw. drs. S. J. M. Josephus Jitta, docente Italiaans, Amsterdam

Drs. D.P. Kooi, scheikundige, Diemen

Drs. H. Nieweg, politicoloog, Amsterdam

Prof.dr. L.J.A. Stalpers, radiotherapeut, Amsterdam

Mw. dr. Y.H. Tak, apotheker, Utrecht

Mw. dr. ir. C.A. Vietsch, architect, Vlaardingen

ERELID

I. A. van de Graaff (1943-2009)

EREVOORZITTER

Dr. C.N.M. Renckens

De contributie bedraagt minimaal € 45 zulks met inbegrip van een abonnement op het Nederlands Tijdschrift tegen de Kwakzalverij; voor studenten, oio's en leerling-verpleegkundigen € 15. Een lid dat de Vereniging een bijdrage geeft van minimaal € 1.500, wordt vrijgesteld van verdere jaarlijks contributie, indien hij of zij het bestuur laat weten daar prijs op te stellen. Rekeningnummer NL37INGB0000032237 ten name van de penningmeester van de Vereniging tegen de Kwakzalverij, Amsterdam

www.kwakzalverij.nl

Jaarvergadering 2024

138ste Jaarvergadering Vereniging tegen de Kwakzalverij

Zaterdag 5 oktober 2024, 10:30-12:00 uur

In De Nieuwe Liefde, Da Costakade 102, 1053 WP Amsterdam

Agenda

1. Opening
2. Jaarverslag van de secretaris
3. Jaarverslag van de penningmeester
4. Verslag van de kascommissie, (her)benoeming kascommissie
5. Jaarverslag van het *Nederlands Tijdschrift tegen de Kwakzalverij*
6. Jaarverslag website en sociale media
7. Mededeling over wijziging Huishoudelijk Reglement, zie de link op de website
8. Bestuurswijziging
9. Bespreking begroting en plannen voor volgend jaar
10. Voordracht door de voorzitter
11. Wat verder ter tafel komt
12. Rondvraag
13. Sluiting

ALS NIEUWE BESTUURSLEDEN WORDEN VOORGESTELD

Pieter Klasen

Tandarts te IJlst. Al tijdens zijn studie in de jaren '90 kwamen hem regelmatig verhalen onder ogen waarin de loftrumpet werd gestoken over acupunctuur als een heel goede, oude oosterse geneeswijze, iets wat hem toen al erg onwaarschijnlijk leek. Toen hij in Sneek als tandarts werkzaam was, las hij iets over een zogenaamde ozontandarts in diezelfde stad. Naar aanleiding van dat bericht uitte hij zijn misnoegen onder andere via omroep Friesland hetgeen voor de toenmalige voorzitter van de VtdK aanleiding was hem te vragen toe te treden tot de vereniging, wat geschiedde. Pieter is een aantal jaren bestuurslid geweest. In verband met zijn drukke werkzaamheden is hij destijds gestopt. Nu treedt hij graag weer toe, omdat het meer en meer noodzakelijk is tegenwicht te bieden aan de influencers die allerlei pseudowetenschappelijke gezondheidsclaims de wereld in sturen.

Herman Prakke, MSc

Organisatieadviseur en verbonden aan de *Hult Ashridge Business School* in het Verenigd Ko-

ninkrijk. Als chronisch patiënt geconfronteerd met artsen en paramedici die ook alternatieve 'geneeskunde' propageren. Vindt het onverteerbaar dat zij die beter kunnen weten, patiënten in een afhankelijke positie onbewezen therapieën aanbevelen. Zet zich graag in om dit aan de kaak te stellen en te helpen deze misstanden ook structureel uit te bannen.

Frederik van Sluijs

Dierenarts, emeritus hoogleraar chirurgie van gezelschapsdieren. Man van de wetenschap, heeft zijn hele loopbaan gestreden tegen onzin en pseudowetenschap binnen het medisch domein en in het onderwijs. Belangrijkste wapenfeiten: schrappen van het keuzevak 'alternatieve geneeswijzen' en het formuleren van een zienswijze waarin wordt uitgelegd waarom er aan de faculteit diergeneeskunde geen onderwijs wordt gegeven in alternatieve behandelwijzen en waarom dierenartsen zich hiermee niet moeten inlaten. Voor deze laatste 'mijlpaal' werd hij in 2012 door de VtdK vereerd met de Gebroeders Bruinsma Erepennenng. ●

Lijst kandidaten

Meester Kackadorisprijs 2024

Vijf organisaties zijn genomineerd voor de Meester Kackadorisprijs 2024: RTL, de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO), het district Limburg XI van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst (KNMG), het Ministerie voor Defensie en RINO-Amsterdam.

Het bestuur van de Vereniging tegen de Kwakzalverij (VtdK) heeft besloten wie in aanmerking komen voor het verwerven van de Meester Kackadorisprijs 2024, een onderscheiding voor individuen of instituten die kwakzalverij bevorderen, zonder zèlf kwakzalverij te bedrijven. De winnaar wordt op 5 oktober 2024 bekend gemaakt op het Jaarsymposium van de vereniging in Amsterdam. In willekeurige volgorde dingen de volgende organisaties mee naar de prijs:

RTL: EEN DUBBELE NOMINATIE

RTL-televisie verdient een dubbele nominatie: ten eerste vanwege het geven van een podium aan de twee jeugdige, weinig kritische journalisten Daniël Youssef en Sven van Diepen, die weliswaar eerst onze erevoorzitter Cees Renckens hadden geraadpleegd maar vervolgens toch besloten zijn adviezen in de wind te slaan. Zo gaven zij Tineke de Nooij de kans om opnieuw reclame te maken voor Bruno Santanera's Biostabil. Zij heeft er destijds vier jaarinkomens (voor een BN'er) mee verdiend en Santanera miljoenen. Blijkbaar wisten de journalisten niet dat Santanera alle processen tegen AVRO/TROS/Radar/TU

Delft heeft verloren die hij tussen 2005 en 2020 aanspande om zijn gelijk te verkrijgen inzake de werking van zijn armband. Ze wisten ook niet dat zowel Tineke de Nooij als Bruno Santanera in interviews – te vinden op het internet – hebben toegegeven dat de werking van deze ketting met neodymium-magneet en een draaimechanisme niet te bewijzen is en dat de werking – als er al een werking is – berust op het placebo-effect.

De tweede nominatie is voor het tv-programma, *Married at First Sight* (MAFS) dat is gebaseerd op een Deense serie die voor het eerst werd uitgezonden op 4 september 2013. Het originele Deense format is verkocht aan omroepen over de hele wereld.

Aan het programma werken zes tot tien mensen mee die aan elkaar gekoppeld worden door zogenaamde relatie-experts die gebruik zouden maken van diverse uitgebreide psychologische tests om te bepalen wie met wie gaat trouwen. Wanneer mensen elkaar voor het eerst ontmoeten, moeten ze van tevoren instemmen om tijdens een huwelijksplechtigheid te trouwen voor de camera's.

Naast de relatie-experts werken er ook psychologen mee aan dit tv-programma. Nog afgezien van hoe (on)ethisch het is om mensen op zo'n

manier te gebruiken en te koppelen voor het maken van een tv-programma, rijst hier ook de vraag of psychologen zich moeten lenen voor een dergelijk project.

In de 16 afgeronde seizoenen van de Amerikaanse versie van MAFS zijn 64 koppels gematcht. 37 van hen (58%) kozen er onderling voor om getrouwd te blijven op de Dag van de Beslissing, waarvan meer dan twee derde sindsdien is gescheiden, een echtscheiding heeft aangevraagd of hun scheiding heeft aangekondigd. Vanaf augustus 2023 waren er nog maar elf paren getrouwd, wat neerkomt op een huidig algemeen slagingspercentage van 17%. Dat is wel een heel laag succespercentage voor een psychologenadvies.

De jury is van mening dat psychologisch advies dat op deze manier wordt gebruikt in het tv-programma MAFS als kwakzalverij kan worden bestempeld.

DE NEDERLANDS-VLAAMSE ACCREDITATIEORGANISATIE: VOOR DE TWEDE MAAL GENOMINEERD

De Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) is een organisatie die de kwaliteit van het hoger onderwijs in Nederland en Vlaanderen moet beoordelen en bewaken. De NVAO-besluiten dienen als basis voor de erkenning van graden en titels en, indien van toepassing, voor de publieke financiering van opleidingen. De NVAO baseert haar oordeel op de adviezen van erkende deskundigen. Hoewel de werkwijze in het algemeen als adequaat kan worden beoordeeld, werd de NVAO in 2017 al eens genomineerd voor de Meester Kackadorisprijs vanwege de door haar geaccrediteerde opleidingen in de zogeheten 'manuele therapie' (MT). Dat het hierbij om kwakzalverij gaat, was het MT-deskundigenpanel geheel ontgaan.

Intussen is in 2023 de NVAO met succes benaderd door de Internationale Hogeschool THIM van der Laan b.v. (THIM), die een opleiding osteopathie aanbood. Dit is een alternatieve behandelmethode, die meer dan 100 jaar geleden is bedacht door de Amerikaanse autodidact Andrew Taylor Still. Volgens de osteopathie heeft elke structuur in het lichaam voor een optimale functie een bepaalde beweeglijkheid van de wervelkolom nodig. Deze kan verstoord raken en (pijn)klachten veroorzaken. Dit kan op de plaats van de verstoring zelf zijn, maar ook op een locatie in het lichaam die daarmee een relatie heeft.

Voor deze onzinnige theorie en voor de werkzaamheid behandeling is geen wetenschappelijk bewijs.

THIM-website: 'De osteopaat is deskundig in de beoordeling van de beweeglijkheid en onderlinge samenhang van alle weefsels van het lichaam. Behandeling richt zich op het verlichten of wegnemen van lichamelijke klachten zoals rugpijn, nekpijn, hoofdpijn of buikpijn waardoor je je weer optimaal gezond kunt voelen'. Het schoolgeld bedraagt 9.900 euro per jaar.

Na een positief advies van het deskundigenpanel, bestaande uit een onderwijkskundige, twee door de opleiding voorgedragen osteopaten, en een student geneeskunde, ging de NVAO over tot volledige accreditatie van deze vierjarige voltijdsopleiding in de osteopathie. De NVAO heeft hiermee het startsein gegeven voor de eerste bachelor in osteopathisch handelen. Dit succes voor de osteopathie is een gevolg van de procedures van de NVAO. Die zijn primair gericht op de onderwijkskundige kwaliteit van de opleiding en onderzoeken niet of de opleiding een erkend gebied binnen de wetenschap tot onderwerp heeft. Zo kan het gebeuren dat een opleiding in een vakgebied dat niet is gebaseerd op hedendaagse wetenschappelijke inzichten wordt geaccrediteerd binnen het Nederlands-Vlaamse academische stelsel. De NVAO verdient daarom een tweede nominatie.

HET DISTRICT LIMBURG XI VAN DE KONINKLIJKE NEDERLANDSCHE MAATSCHAPPIJ TOT BEVORDERING DER GENEESKUNST (KNMG)

Het wordt genomineerd wegens het organiseren van een minisymposium op 14 mei 2024 over zogenaamd complementaire geneeskunde, met een drietal alternatieve behandelaars: Resie Moonen, homeopathisch arts, Anne Balliel, antroposofisch arts en Edward Rietbergen, osteopaat.

Homeopathie is ruim tweehonderd jaar oud en volgt de onzinnige leer van Samuel Hahnemann. Deze hield in dat ziekten kunnen worden genezen als er kleine hoeveelheden van een stof, die in grotere hoeveelheden dezelfde symptomen kan opwekken, worden toegediend. Dit alleen als het homeopathische middel zeer sterk verdund is en eendeloos geschud tijdens de bereiding. Iedereen die op de middelbare school natuurkunde en scheikunde heeft gehad, weet dat dit onzin is.

De zogeheten antroposofische geneeskunde is gebaseerd op de obscure geschriften van Rudolf

Steiner, die doceerde dat onze ziel na de dood verhuist naar een nieuw persoon (reïncarnatie), dat sommige geneeskrachtige planten bij volle maan moeten worden geoogst, dat vaccinaties gevaarlijk kunnen zijn en ook dat homeopathie, op speciale wijze bereid, effectief kan zijn.

Dat osteopathie kwakzalverij is wordt hierboven al beschreven.

Juist de KNMG, als beroepsorganisatie van wetenschappelijk opgeleide artsen, zou zich verre moeten houden van het propageren van kwakzalverij, ondanks de eufemistische betiteling in haar gedragscode van niet-reguliere behandelwijzen.

Ondanks ons dringende advies dit voorgenomen symposium in Limburg af te gelasten, omdat het geven van spreektijd aan hulpverleners, wier handelen op gespannen voet staat met de *evidence based medicine*, een belediging is voor de intelligentie van KNMG-leden, heeft de Vereniging tegen de Kwakzalverij (VtdK) noch van het district Limburg, noch van het KNMG-bestuur, noch van de redactie van *Medisch Contact* enige reactie ontvangen.

MINISTERIE VAN DEFENSIE, OOK VOOR DE TWEDE KEER GENOMINEERD¹

Het ministerie van Defensie werkt voor de mentale gezondheid van zijn personeel samen met BaseQamp, een commercieel bedrijf dat gebruikmaakt van alternatieve behandelingen, zoals de omstreden Wim Hof-methode. De aan BaseQamp gelieerde artsen vinden 'westerse medicijnen ontoereikend'. Een psycholoog biedt - zonder de benodigde BIG- en EMDR-registratie of academische opleiding - traumatherapie (EMDR) aan.

Oud-marinier Frits van de Heuvel, die namens Defensie het 'BaseQamp-project' leidt, runt het bedrijf BaseQamp. Voor rekruten van de landmacht is er de mogelijkheid voor een 'BaseQamp Experience', voor militaire werkstudenten 'BaseQamp Clinic' en voor special forces een driedaags programma. Voor dat laatste kreeg hij als projectleider BaseQamp - via Stichting Arbeidsmarkt en Scholingsfonds Defensie - in september 2023 subsidie toegekend. Coaches met onnavolgbare gezondheidsclaims en boude uitspraken over traumaverwerking worden vooral geassocieerd met Instagram-influencers, niet met officiële kanalen van een ministerie. Naast een gedeelde achtergrond bij Defensie, delen zijn coaches ook een voorkeur voor alternatieve therapieën: van *Quantum Healing Hypnose* tot paddo-

remonies. Artsen en een psycholoog verbonden aan het bedrijf van Van de Heuvel, zijn door Defensie ingehuurd voor het BaseQamp-project.

Spoedeisendehulparts Ernestine realiseerde zich 'dat westerse medicijnen ontoereikend' zijn en dat 'lichaam, geest en ziel onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden. Ze hebben direct effect op elkaar, zelfs tot op het DNA.' Bij collega-arts Eva - ook getraind als 'a Western doctor' - werden de 'ogen geopend tijdens de coronacrisis.' Ze zei haar stethoscoop goedendag. Dan is er nog duizendpoot Maxime Maanders: niet alleen is hij 'Terrapist' en 'breatharian psycholoog', hij is ook psilocybine-therapeut (lees: paddo's) en koudwatertrainer.

Na het 'ontvangen van signalen uit diverse hoeken' is de Inspectie Militaire Geneeskunde (IMG) onderzoek gaan doen. Daaruit bleek dat enkele deelnemers aan dit wellnessprogramma juist te kampen kregen met psychische klachten. Het programma is intussen op formele gronden gestopt.

BaseQamp blijkt geen uitzondering. Het ministerie van Defensie geeft regelmatig een podium aan coaches uit het alternatieve circuit. Kortom, opnieuw verdient het Ministerie van Defensie genomineerd te worden voor de Meester Kackadorisprijs. We nomineren dit keer echter niet de kersverse minister of zijn kersverse staatssecretaris, maar de Plaatsvervangend Commandant de Strijdkrachten, Boudewijn Boots.

RINO AMSTERDAM

Deze organisatie biedt opleidingen aan GGZ-professionals zoals GZ-psychologen, psychotherapeuten en psychiaters, met het doel de kwaliteit van het professioneel functioneren van dergelijke hulpverleners te verhogen. Directeur-bestuurder is dr. Karin Hendriks.

Een van de cursussen die de RINO biedt is de *Single Session Therapy* (SST), als volgt aanbevelen: 'Gebruik het beste uit je therapeutische toolkit om je cliënt in 1 sessie vooruit te helpen.' De tweedaagse cursus, op 10 en 24 oktober, is uitverkocht. Kennelijk zijn er genoeg mensen die er 595 euro voor over hebben. Over SST hebben we een kritisch artikel geschreven op onze website.

SST is een behandelwijze waarbij één probleem, vraag of klacht per consult wordt behandeld en waarbij een diagnose niet wordt gesteld. Zo'n kort gesprek met een ervaren psycholoog is 'een zetje in de goede richting op het goede moment en is verrassend vaak voldoende om zelf weer goed verder te kunnen'. De

psychologenvereniging NIP en de psychotherapeutenvereniging NVP kwalificeren deze therapie als een niet-reguliere behandeling, als niet meer dan een coachingsgesprek, waaraan echter niet-onderbouwde claims worden gehangen. Na een zo'n consult zou de klacht, het symptoom, of de vraag zijn afgedaan. Elke sessie wordt overigens als een complete behandeling geormerkt en gedeclareerd. De behandelwijze wordt niet vergoed door ziektekostenverzekeraars, zelfs niet via de aanvullende verzekeringen

Het is duidelijk: *Single Session Therapy* is psychokwakzalverij. De desbetreffende cursus wordt bovendien gegeven door twee niet BIG-geregistreerde basispsychologen: Helen van Empel en Ilonka Hanneman. De deelnemers betalen veel geld voor een kwakcursus die wordt gegeven

door docenten zonder een erkende opleiding in de psychotherapie. Voor ons een goede reden om de RINO Amsterdam te nomineren voor de Meester Kackadorisprijs 2024.

PS: ook de RINO-groep in Utrecht geeft intussen deze cursus, maar RINO Amsterdam pocht dat zij de eerste in Nederland zijn. Daarom verdient Amsterdam de nominatie. ●

Noot

1 Gebaseerd op 'Defensie stuurt special forces voor hun gezondheid op cursus sjamanistisch ademen' en 'Militairen kregen juist klachten ná alternatieve behandelingsmethode van Defensie.' Artikelen van Dieuwertje Kuijpers, *Follow the Money*, 2 mei en 9 juli 2024.

Symposium

Wie beschermt de patiënt?

Datum: zaterdag 5 oktober 2024, 13.30 – 18.00 uur
Locatie: De Nieuwe Liefde, Da Costakade 102, Amsterdam

Accreditatie is aangevraagd voor artsen.
Iedereen kan een bewijs van deelname krijgen

Programma

Voorzitter: Lukas Stalpers, hoogleraar radiotherapie Amsterdam UMC

13.30 uur Uitreiking Gebroeders Bruinsma Erepenning

13.45 uur Uitreiking Meester Kackadorisprijs 2024

Binnen de gezondheidszorg kan de patiënt rekenen op bescherming tegen foute of zinloze behandelingen en tegen foute behandelaars. Artsen dienen hun patiënten correcte informatie te geven over alle behandelopties, zodat patiënten goed geïnformeerd zijn over voor- en nadelen van diverse behandelopties en weloverwogen een 'informed consent' kunnen geven over de geadviseerde behandeling.

Hoe gaat dat bij niet-reguliere behandelwijzen? Behalve het kortstondige placebo-effect is er per definitie geen bewijs van klinisch relevante behandelresultaten van niet-reguliere behandelwijzen. De alternatieve behandelaars liegen vaak over het effect van hun (zinloze) behandelwijze en claimen wel degelijk een positief effect. Stichting Reclame noemt dat 'ongegronde gezondheidsclaims'. Klanten van niet-reguliere behandelaars worden vaak misleid. Onjuiste informatie van zo'n behandelaar maakt een 'informed consent' onmogelijk.

Er bestaat in theorie de mogelijkheid om een klacht in te dienen als men niet tevreden is over een niet-reguliere behandelwijze. Bij niet-reguliere behandelwijzen ontbreekt het echter aan richtlijnen en protocollen. Daarmee wordt het moeilijk, om niet te zeggen onmogelijk, om een behandelaar aan te spreken op het niet naar wens verlopen van de behandeling. Waar kan een slachtoffer van misstanden op het gebied van niet-reguliere behandelwijzen terecht met een klacht?

Het secretariaat van de Vereniging tegen de Kwakzalverij ontvangt regelmatig brieven met meldingen en klachten over niet-reguliere behandelwijzen. Een veelgehoorde vraag is dan: wat doet de Artsenfederatie KNMG (Koninklijke Nederlandse Maatschappij ter bevordering der Geneeskunst) tegen deze misstanden? Waarom grijpt de IGJ (Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd) hier niet in?

Tijdens de voorbereiding van dit symposium heeft de symposiumcommissie de KNMG uitgenodigd om een presentatie te geven om het perspectief van de KNMG betreffende niet-reguliere behandelwijzen te verduidelijken. De KNMG heeft een standpunt niet-reguliere behandelwijzen op de website staan. Wat is de taak van de KNMG als het om de bestrijding van zinloze behandelwijzen, gegeven door artsen, gaat? Wat zou de KNMG kunnen betekenen als koepel over de beroepsgroepen van artsen? Wat te doen tegen kwakzalvende collega's? Wat vindt de KNMG van BIG-registratie van kwakzalvers? Kun je tegelijk arts en bijvoorbeeld homeopaat of acupuncturist zijn? Dat waren de vragen waar wij graag een antwoord op hadden willen krijgen.

Helaas was er niemand van de KNMG bereid om een presentatie te komen geven.

De symposiumcommissie heeft zowel schriftelijk als telefonisch contact gehad met medewerkers van IGJ met de vraag om de visie van IGJ op deze problematiek tijdens ons symposium toe te lichten. Wat kan de IGJ doen tegen uitwassen op het gebied van niet-reguliere behandelwijzen? Wat zijn

de (on)mogelijkheden binnen de wet? Welke instanties hebben nog meer iets te zeggen behalve IGJ? Wat doet de Autoriteit Consument en Markt (ACM) bijvoorbeeld? Wat doet de Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit (NVWA) tegen foute kruidenpreparaten bijvoorbeeld?

Waar kan de burger terecht met klachten? En welke bescherming bieden deze instanties?

Helaas hebben we ook bij IGJ niemand bereid gevonden om een helder licht te laten schijnen over deze problematiek.

Gelukkig zijn buiten de KNMG en IGJ genoeg deskundigen te vinden die wel graag hun licht laten schijnen over de vraag: Wie beschermt de patiënt tegen kwakzalverij?

De sprekers

De eerste spreker is **Dan Larhammar**, hoogleraar moleculaire celbiologie, Universiteit van Uppsala, die regelmatig wordt gevraagd om zijn mening te geven over kwakzalverij in Zweden. Zijn onderzoek richt zich met name op farmacologie, neurobiologie en endocrinologie. Hij onderwijst over deze onderwerpen en ook over kritisch denken en de ethiek van onderzoek. Sinds 2007 is hij lid van de *Royal Swedish Academy of Sciences*, waarvan als president van 2018 tot 2022. Tevens is hij lid van de *European Academy en fellow van de International Science Council*. Tenslotte zit hij in het bestuur van de *Swedish Skeptics' Association* vanaf 1997, waar hij ook zes jaar voorzitter was.

Vrijwel elke arts wordt geconfronteerd met patiënten die misleid zijn of er rare ideeën op na houden over ziekte en gezondheid door reclame en door desinformatie afkomstig van reclames van websites, sociale media en de nieuwste plaag: influencers. Dan kan helder duidelijk maken wat voor mogelijkheden er zijn om patiënten te beschermen tegen valse beloftes van alternatieve behandelaars. Hij propageert daarvoor zoveel mogelijk objectieve en juiste informatie te geven over (gebrek aan) effect en de gevaren van die behandelingen.

Leerdoel: na deze voordracht van professor Larhammar weten de deelnemers hoe ze het beste objectieve en juiste informatie aan hun patiënten kunnen geven over niet-reguliere behandelingen en over reguliere geneeswijzen.

De tweede spreker is **Martin Buijsen**, hoogleraar gezondheidsrecht aan *Erasmus School of Law*. In *Medisch Contact* heeft hij recent in een artikel beargumenteerd dat artsen niet actief moeten zijn op zogenaamde sociale media. Hij zal spreken over hoe medische desinformatie het beste kan worden bestreden, door de Vereniging tegen de Kwakzalverij, door vooral de overheid en door alle artsen en andere BIG geregistreerde werkers in de gezondheidszorg als ze vragen krijgen van patiënten. Heeft de KNMG hier een rol te spelen, en de IGJ?

Leerdoel: Prof. Buijsen zal duidelijk maken hoe medische desinformatie kan worden bestreden door reguliere behandelaars en naar wie ze hun patiënten zo nodig kunnen verwijzen om klachten door te geven.

Derde spreker is **John Beer**, partner Beer Advocaten te Amsterdam en gespecialiseerd in letsel- en overlijdensschade, onder meer door tekortkomingen bij medische, inclusief niet-reguliere, behandelingen. In zijn praktijk is hij altijd uitsluitend voor patiënten of hun nabestaanden opgetreden. Op de website van zijn kantoor staat te lezen: "To me it has always been an

obvious choice to only represent victims in personal injury cases. They fight an unfair battle against professional parties such as insurers, who have more knowledge, more experience and more means to protect their interests. Good legal aid can level that inequality and help attain a fair outcome.'

Wat kan de IGJ doen? Wat zijn de (on)mogelijkheden binnen de wet bij een klacht over niet-reguliere behandelwijzen?

Welke instanties hebben nog meer iets te zeggen behalve IGJ? Wat doet de ACM bijvoorbeeld? Wat doet de NVWA tegen foute kruidenpreparaten bijvoorbeeld? Waar kan de burger terecht met klachten? En welke bescherming bieden de instanties?

Deze presentatie geeft een overzicht van wat het recht wel en vooral niet te bieden heeft aan burgers die zich benadeeld voelen door een alternatieve behandelaar gezien vanuit het perspectief van de patiënt of klant.

Leerdoel: met informatie van mr. Beer kunnen behandelaars hun patiënten/cliënten adviseren wat de legale mogelijkheden zijn bij klachten over niet-reguliere behandelaars.

De vierde spreker is **Kevin Smith**, bio-ethicus, *Abertay University*, VK, schrijver van *More Harm than Good? The Moral Maze of Complementary and Alternative Medicine*.

Voor artsen bestaan duidelijke regels op het gebied van ethiek in de omgang met patiënten. Alternatieve behandelaars schenden dergelijke regels in hun praktijken, onder andere door ongegronde gezondheidsclaims te doen en te liegen tegen hun klanten. En hoe ethisch zijn artsen die zelf kwakzalven?

Deze presentatie laat zien wat er gebeurt op het raakvlak van ethiek en niet-reguliere behandelwijzen.

Leerdoel: dr. Smith geeft de deelnemers praktische handvatten als ze willen nadenken over de ethische aspecten van reguliere en niet-reguliere behandelingen.

14.00 – 14.30 uur	<i>How can consumers be protected against false claims made by alternative healers?</i> Dan Larhammer
14.30 – 15.00 uur	<i>Hoe kunnen we medische desinformatie bestrijden?</i> Martin Buijsen
15.00 – 15.30 uur	Theepauze
15.30 – 16.00 uur	<i>Wat zegt de wet over niet-reguliere behandelwijzen?</i> John Beer
16.00 – 16.30 uur	<i>Niet-reguliere behandelwijzen en ethiek</i> Kevin Smith
16.30 – 17.00 uur	Discussie
17.00 – 18.00 uur	Borrel

In memoriam Theo Douma (1941–2024)

Cees Renckens

Theo Douma

In deze tekst maak ik dankbaar gebruik van de woorden waarmee ik mij op 5 oktober 2019 tot Theo Douma richtte tijdens de jaarvergadering van de Vereniging tegen de Kwakzalverij. Theo moest zich toen om gezondheidsredenen terugtrekken als bestuurslid. Het was toen 31 jaar na zijn aantreden als 'rechtsgeleerde' op 26 maart 1988.

De aanwezigheid van een jurist in het VtdK-bestuur gaat terug tot in het verre verleden en dat was niet zonder reden. Zowel in offensieve zin, speurend naar wetsovertredingen, als in defensieve zin als er weer eens bedreigd werd met een rechtszaak waren deze mannen onmisbaar. Douma, toen advocaat te Haarlem, stond dus in een grote traditie toen hij toetrad tot ons net aangetreden bestuur dat zich had laten informeren over de mogelijkheid de VtdK te verzekeren voor rechtsbijstand en wettelijke aansprakelijkheid. Geen enkele verzekering, ook niet de VVAA, bleek bereid ons te verzekeren. Wij vonden dat laf, maar Theo zou ons al spoedig geduldig uitleggen dat je een brandend huis ook niet kan verzekeren en dat verzekeringen in het algemeen bedoeld zijn voor onverwachte en onvoorziene zaken. Daarvan zou er bij de VtdK geen sprake zijn, zo deelde hij ons fijntjes mede. De door ons

benaderde verzekeraars adviseerden ons dat wij het beste naar een bevriend advocaat konden uit zien, die wellicht een dragelijk tarief hanteerde als het tot een rechtszaak zou komen. Ik kende Douma toen slechts oppervlakkig en was zelf pas begin 1988 aangetreden als de nieuwe voorzitter. Toen ik hem benaderde reageerde hij meteen positief. Wij woonden in dezelfde straat.

Theo maakte zich in het bestuur zeer dienstelijk al bleef hij op de achtergrond. Uiterst nuttig waren zijn kritische suggesties en amendementen in de brieven waarmee het bestuur dreigers met rechtszaken moest afpoeieren en het bos insturen. Uit de veelal op opgewonden toon geformuleerde dreigbrieven van kwakzalvers, die 'zich alle rechten voorbehielden', was vaak niet gemakkelijk op te maken, om welke passages het ging. Dat werd hen dan eerst gevraagd en daarna moest de briefschrijver ook maar eens aangeven waar de informatie in onze uitingen feitelijk onjuist was. Douma schreef die brieven dan namens het bestuur. Vaak bleef het daarna stil en aldus kon menige rechtszaak worden voorkomen. Dat ondanks het feit dat Douma onze uitspraken vaak als riskant betitelde en altijd placht te zeggen dat het bestuur niet naar hem luisterde. Wij leerden van hem ook het ver-

schil tussen grievende uitingen en nodeloos grievende uitspraken. Andere preventieve adviezen in juridische zin waren bij voorbeeld dat je niet moet zeggen 'Hij liegt', maar liever 'Hij neemt een loopje met de waarheid'. Ook kan je best zeggen 'Dit is van oplichting niet te onderscheiden', terwijl een volmondige beschuldiging van oplichting veel meer kans op processen met zich meebrengt.

Soms kwam het toch daadwerkelijk tot rechtszaken en Douma trad dan op als onze raadsman. Een van de eerste grote zaken was de aanklacht van homeopathiefabrikant VSM nadat wij de homeopathie hadden beledigd en hun product SRL-gelei 'dubieus' hadden genoemd. Wij onthulden ook dat er een kankerverwekkend kruid, pijpkruid, in verwerkt werd. Wij wonnen die zaak voor 90%. Ook in enkele kleinere zaken verdedigde Douma ons met succes. Een grote teleurstelling was het verlies in hoger beroep in de geruchtmakende zaak-Houtsmuller uit 2000. In eerste aanleg werden wij volledig in het gelijk gesteld (het ging om de toelaatbaarheid van de kwalificaties 'kwakzalver' en 'leugenaar'), waarna de zaak in hoger beroep – met een raadsheer die in haar vrije tijd soefi-priesteres was – 180 graden werd omgedraaid. Houtsmuller bedoelde het zo goed en wij hadden zijn boekjes niet eens gelezen. Dat hadden wij volgens Douma beter niet kunnen zeggen. Het hof kreeg tijdens de zitting in hoger beroep te horen dat Houtsmuller zijn (flut) boekjes gratis had opgestuurd naar het Antonie Leeuwenhoekhuis en dat niemand daar enige interesse had getoond. Misschien vond het hof dat wel heel ongepast. Ook meende het hof te weten dat de gewone burger bij beschuldigingen van kwakzalverij niet alleen aan waardeloze geneeskunde dacht maar ook altijd bedrog veronderstelde. Die gratuite nergens op gebaseerde

mening leidde tot onze nederlaag. Een schandalige rechterlijke dwaling. Het was de enige juridische nederlaag van onze Vereniging in de zaken waarin Douma onze raadsman was geweest.

Sindsdien riep het VtdK-bestuur bij nieuwe rechtszaken de hulp in van een advocaat die geen deel uitmaakte van het bestuur. Financieel liep de Vereniging enkele malen vlak langs de afgrond, hoewel Douma een vriendentarieff hanteerde. Wij waren niet zo aan die advocatentarieven gewend en kreunden wel eens als er weer een rekening van zijn kantoor binnenkwam. Douma daarentegen wees ons dan op de royale korting die hij toepaste en achtte zich de grootste sponsor van de hele VtdK.

Ik heb het niet nagekeken, maar het zou mij niet verbazen als Theo – op mij na – het langst zittende bestuurslid ooit is geweest met zijn 31 jaren. Jarenlang was hij ook voorzitter van de Meester Kackadorisprijs, waarvan het Reglement door hem geschreven was. De laatste tien jaar voor zijn overlijden ging zijn gezondheid geleidelijk achteruit, maar toch bleef hij graag lid van het bestuur. Uiteindelijk moest hij de moed echter opgeven en verzocht hij ons te worden ontheven uit de functie die hij zo lang en zo verdienstelijk had vervuld. Theo kreeg een passend cadeau en de vergadering dankte hem met een langdurig applaus.

Douma overleed op 82-jarige leeftijd te Leiden aan de gevolgen van longkanker en liet zijn vrouw Willemien na, alsmede twee kinderen en drie kleinkinderen. Hij is begraven in Warmond. Tijdens de uitvaart sprak ondergetekende namens de vereniging waarvan ook secretaris Catherine de Jong aanwezig was. Die Vereniging herdenkt hem in grote dankbaarheid. ●

Recensie

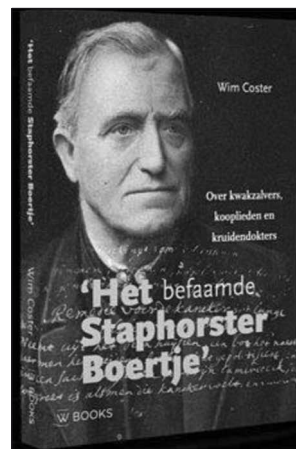
Wim Coster

Het befaamde Staphorster Boertje. Over kwakzalvers, kooplieden en kruidendokters

Martijn Coster

***Het befaamde Staphorster Boertje* gaat voor twee derde over de timmerman Peter Stegeman (1840- 1922) die jaren lang zonder geneeskundige opleiding en, in het bezit van slechts enkele kruidenboeken, kruidenmiddelen en plantaardige geneesmiddelen aan de man wist te brengen via zijn 'zittingen' waarbij hij onbevoegd de geneeskunde uitoefende.**

Hij verdiende daar zoveel geld mee dat hij een nieuw huis kon laten bouwen en twee van zijn zoons financieel kon bijstaan bij hun dreigende faillissement voor een bedrag dat omgerekend naar tegenwoordige maatstaven anderhalf miljoen euro zou zijn. Het rijk geïllustreerde boek beschrijft dat hij vaak met justitie in aanraking kwam en vaak wegens gebrek aan bewijs werd vrijgesproken. Boetes (meestal voor het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunde) voldeed hij prompt en met gemak en zag hij meer als reclame dan als straf. Twee beschreven zaken gaan over onjuist medisch handelen: de dood van een 16-jarig meisje en een verkeerd behandeld krom been. Het verdienmodel blijkt: eerst vraagt Peter Stegeman niets voor zijn hulp, maar 'wat men hem afzondert neemt hij dankbaar aan' en 'dat het Boertje beste zaken maakt is te begrijpen'. Er wordt uitgebreid geschreven over het conflict met de Vereniging tegen de Kwakzalverij (VtdK), die hem 80 jaar na zijn dood op nr. 5 zette

op de lijst van de Twintig Grootste Kwakzalvers van de 20ste Eeuw.

Het overige deel van het boek gaat over de voortzetting van het bedrijf onder de intussen gedeponeerde naam *Staphorster Boertje* door zoons, kleinzons, broer en aangetrouwde familie.

Opvallend is dat opvolger Lubbert Slager alle ‘eeuwenoude kennis en kunde’ van zijn voorgangers eenvoudigweg samenvat op een paar getikte A4-tjes. Het stelde dus toch niet zo veel voor, die ‘basis van duizenden jaren kruidengeneeskunde’. Verder toonde Tetje Stegeman-Bierma aan dat men zonder kennis van of affiniteit met de materie er toch een boterham mee kan verdienen.

Aan de ene kant verdedigt de schrijver zijn betovergrootvader door te stellen dat Peter Stegeman ‘hart’ voor zijn werk zou hebben gehad, boeken over kruidkunde in huis had, werd gesteund door bijbelteksten en er wordt een aantal ‘frappante genezingen’ genoemd. Deze ‘genezingen’ die in het boek worden beschreven zijn allemaal van horen zeggen en verder niet gedocumenteerd. Wim Coster gaat voorbij aan het gebrek aan kennis bij Peter Stegeman, zet geen vraagtekens bij de buitengewoon slordige manier van vervaardigen van zijn kruidenmiddelen (verslag undercover journalist, waarbij alleen rode terpentijn en ether werd aangetoond in het ‘medicijn’), de dubieuze bronnen van zijn kennis en bagatelliseert zijn vele contacten met justitie. Hij noemt wel zijn exorbitante financiële inkomsten ‘nodig voor de wetenschap’, terwijl er door Peter Stegeman helemaal geen wetenschap werd bedreven. Reguliere artsen zouden disfunctioneren, alternatieve genezers zouden meer charisma hebben en de genezing bevorderen door stimulatie van het zelfhelend vermogen en placebo-effecten, daar zouden ‘respectabele medici van kunnen leren’. Aldus Wim Coster, die overduidelijk sympathiseert met de beroemde kwakzalver.

Aan de andere kant haalt hij hard uit naar de tegenstanders van Peter Stegeman en dan vooral de Vereniging tegen de Kwakzalverij (VtdK). Na het vaststellen van de doelstelling van deze Vereniging (‘Het bestrijden van het willens en wetensplegen van bedrog op geneeskundig gebied met geen ander doel dan om zichzelf te verrijken’) demoniseert hij de Vereniging als deze haar doelstelling blijkt na te streven. Op 15 verschillende manieren zet hij de Vereniging neer als een cynische, humorloze, bittere, bijtende, krijsende en haatdragende ‘spreeuwenwolk’: allemaal uitlatingen die niet getuigen van een objectieve beoordeling. Daarna noteert hij echter tevreden dat de VtdK in 1976 op sterven na dood was en geïsoleerd en gedesorienteerd raakte om daarna te concluderen: ‘Nieuw offensief van VtdK zorgde voor meer naamsbekendheid van Peter Stegeman en voor Klazien uit Zalk’, ‘door alle acties van

VtdK meer publiciteit en blijvende faam voor Peter Stegeman’, ‘kwakzalvers danken hun voortbestaan aan hun tegenstanders en dan met name de VtdK.’

Coster roept op tot het ‘de kennis uit duizenden jaren mondiale geschiedenis verbinden met de *evidence based* westerse biomedische wetenschap’. Marcel De Cleene, hoogleraar plantkunde zou dat het ‘kaf van het koren scheiden’ genoemd hebben en gewaarschuwd hebben het kind niet met het badwater weg te gooien. ‘Wellicht kunnen met de nieuwe technieken ook kwakzalvers worden onderscheiden van kruidendokters’. Wat Wim over het hoofd ziet is dat er vanaf ca. 1875 steeds meer medische ontdekkingen zijn gedaan, waardoor oude inzichten verdrongen werden. Waar geen logische verklaring is en geen werking bij uitgebreid onderzoek kun je beter je onderzoek richten op waar wél vorderingen mee te maken zijn: het wegdoen van het kaf en het gebruiken van het koren. Het alsmaar door willen gaan met onderzoeken van nutteloze zaken die al onderzocht zijn (het ‘kaf’) is een verschijnsel dat we helaas tegenwoordig nog steeds veel tegen komen. De farmaceutische industrie heeft al lang ontdekt dat de zoektocht naar werkzame en bruikbare kruidenmiddelen nauwelijks iets heeft opgeleverd en dat er maar bitter weinig koren tussen het kaf is gevonden.

CONCLUSIE

Wim Coster vindt dat een timmerman zonder medische scholing exorbitante winsten mag maken op beweerdelijk geneeskrachtige producten die niet alleen nutteloos zijn, maar ook gevaarlijk. De manier waarop de middelen werden samengesteld, vastgelegd door een undercover journalist, zou tegenwoordig niet goedgekeurd worden door de Keuringsdienst van Waren. Peter Stegeman beheerde een kleine bibliotheek, maar had geen flauw idee wat de middelen die hij verstrekte deden in het menselijk lichaam, wist niet wat de minimale dosis moest zijn, wist niet wat een gevaarlijke dosis was, wist niets over mogelijke vervuiling van zijn producten (tegenwoordige kruiden zijn vaak verontreinigd met kwik en lood), wist niets van mogelijke bijwerkingen, deed niet aan meten en wegen en deed geen nacontrole. Of Peter Stegeman écht op de hoogte was van de inhoud van zijn boeken is niet bekend, want hij heeft nooit een examen in de kruidkunde hoeven afleggen. Tussen de ‘behandelingen’ van Peter Stegeman en de ‘wondergenezingen’ is een causaal verband onwaarschijnlijk en dat verband

is ook niet aangetoond. Het gevaar van overdosis, vergiftiging door onbekende bijproducten, bijwerkingen zoals allergieën (en daarbij geen kennis over hoe daar mee om te gaan) was niet denkbeeldig en een te lage dosis betekent géén effect.

Wim Coster, historicus en schrijver van dit boek (géén familie van recensent) heeft geprobeerd zijn betovergrootvader Peter Stegeman te rehabiliteren. Dat is hem niet gelukt. Objectiviteit blijkt Wim Coster vreemd. Tamelijk uniek in de geschiedenis is het dat het een kwakzalver is gelukt om ruim 100 jaar na zijn dood zijn eigen achterkleinzoon te misleiden. Gezonde scepsis,

nodig voor betrouwbare wetenschap is bij hem onvoldoende aanwezig, hetgeen dodelijk is voor een historicus. De enige bladzijde in het boek die informatie geeft over de ware beweegreden van de kwakzalver: zijn medemens met leugens geld afhandig maken (blz. 120). Mijn slotzin voor dit boek komt van Petronius: *Mundus vult decipi, ergo decipiatur* (De wereld wil bedrogen worden, dus wordt zij bedrogen) ●

W Books, ISBN 9789462585850, 24,95

Martijn Coster is bestuurslid van de Vereniging tegen de Kwakzalverij en huisarts niet praktiserend.

Over de medische astrologie en rechtspraak in de 18de eeuw¹

C.N.M. Renckens

Rietje van Vliet is gepromoveerd neerlandica, boekhistorica en onafhankelijk onderzoekster en schrijfster. Zij publiceert onder meer over broodschrijvers, boekhandels en uitgeverijen uit de achttiende eeuw.

Ze maakt ook deel uit van de redactie van de *Mededelingen van de Stichting Jacob Campo Weyerman*, welke stichting zich sinds haar oprichting in 1977 bezig houdt met de studie van literatuur- en cultuurgeschiedenis van de achttiende eeuw. Twee maal per jaar publiceert de stichting bovengenoemde *Mededelingen*, een lustoord van eruditie en welschrijvendheid, steeds met veel liefde voor het onderwerp samengesteld. In juni verscheen de nummer 1 van de *Mededelingen*, zomer 2024 en deze bevatte een meesterlijke bijna twintig pagina's tellende bijdrage over de astrologie in ons land in de achttiende eeuw, gezien tegen de achtergrond van de Verlichting, die volgens velen leidde tot de onttovering van ons wereldbeeld en tot een rationaliseringsproces dat wel dodelijk zou moeten zijn voor pseudowetenschappen als daar zijn de fysionomie (gelaatkunde), geomantiek (voorspellen op basis van zandkorrels of steentjes), chiromantie (handlijnkunde) en de medische en/of judiciële astrologie.

Van Vliet, auteur van bovenvermelde publicatie, gaf haar artikel als titel mee: 'Geloof in de sterren, of de onttovering van de republiek, een mythe ontrafeld'. Hieruit valt reeds af te leiden dat zij er nog niet zo zeker van is dat die as-

trologie met zijn 'voorzegkunde' en zijn medische claims sinds de Verlichting geheel van het toneel verdwenen is. In haar artikel bespreekt Van Vliet achtereenvolgens de rol van de boekhandel en de astrologie, de maatschappelijke discussie over astrologie, debat over astrologie binnen de theologie alsmede de krachten die er speelden bij de neergang van de astrologie. De boekhandels speelden een gewichtige rol en gaven boeken uit, die soms serieus waren en dan weer de dwaalleer ridiculiseerden. Boektitels luiden onder andere *Natuurkundig, astrologisch, en voorzeggend planeet-boek* (Mourik, 1793) en *Planeetkundige loteryspiegel* (1787), waarvan de bezitter de meteorologie inzette om zijn kansen in de loterij te vergroten. Van Vliet onderzocht ook de rol van de serieuze astronomie, die van onze overheid en noemde ook de rol van de Maatschappij tot Nut van het Algemeen, welke laatste instelling prijsvragen uitschreef met een didactisch oogmerk. Een dergelijke prijsvraag werd in 1802 gewonnen door de doopsgezinde dominee Willem de Vos met zijn essay 'De planeet-leezer beschaamd'. Het leverde hem een gouden erepenning op. De destijds beroemde Amsterdamse astroloog Ludeman (1685-1757) werd in het prijswinnende essay afgeschilderd als een niets ontziende geldwolf,

wiens horoscooptrekken ‘gekheid, pure gekheid’ zou zijn. De populariteit van Ludeman riep felle reacties op van geleerden als de medicus Hieronymus Gaubius. Deze noemde hem ‘fumivendus’, (windverkoper) en een ‘heteroclitus’ (zonderling). Ook Weyerman deed een duit in het zakje en viel in geschrifte een astroloog aan, die zich ‘Piemontoisch Toveraar’ noemde en die op een Rotterdamse kermis praktiseerde waar hij in hoog tempo horoscopen trok van simpele zielen. Weyerman zou hem graag eens ‘met de stalen beitel van het gezonde verstand willen klieven en in spaanderen splyten’. De achttiende eeuw is rijk aan publicaties waarin het bijgeloof in al zijn vormen bespot wordt en als oplichting te kijk wordt gezet.¹

De kerkelijke overheid trad in de achttiende eeuw nauwelijks op tegen de astrologie. Van Vliet noemt slechts twee namen waarin resp. een drankzuchtige predikant zijn horoscoop laten trekken door Ludeman terwijl datzelfde gebeurde in het dorp Zevenwouden (Friesland) alwaar theologisch kandidaat J. Vonk geloof hechtte aan de sterrenwichelarij. Er vond wel discussie plaats over de vraag of het geloof in de astronomie verenigbaar was met de bijbel. De wereldlijke overheid trad niet vaak op tegen de medisch astrologen en deed dat soms pas nadat er door het bevoegd gezag, het plaatselijke Collegium Medicum, op werd aangedrongen. In die Collegia zaten academisch geschoolde medicinae doctores en zij waren verantwoordelijk voor het toezicht op de kwaliteit van de gezondheidszorg. Uit de rijke casuïstiek van Van Vliet haar prachtartikel volgen hier een aantal voorbeelden. We schrijven tweede helft van de achttiende eeuw.

De inspecteurs waren academisch geschoolde medicinae doctores die onder meer tot taak hadden toezicht te houden op de kwaliteit van de gezondheidszorg. Wanneer zij oordeelden dat er iets mis was, schakelden ze justitie in om tegen de boosdoeners op te treden. Dat was bijvoorbeeld het geval met Ludeman, die medische handelingen verrichtte en zichzelf afficheerde als ‘Philosophiae et medicinae doctor’. Hij moest op stel en sprong zijn doctorsbul halen – gelukkig kon dat in Harderwijk binnen enkele dagen worden geregeld – om te voorkomen dat zijn medische praktijk werd gesloten.

Ook zijn voormalige knecht Jan Tessonie/Titsingh moest in Amsterdam zijn bul tonen. Toen bleek dat het getoonde diploma van de universiteit van Duisburg vals was en de kwakzalver bovendien niet in staat was de Latijnse tekst daarop te lezen, werd hem de beroepsuitoefening ten

strengste verboden. Titsingh Junior en Johannes Sterck daarentegen konden dankzij hun diploma ongehinderd als medisch astroloog hun gang gaan.

De Haarlemse spiegelmaker B.J. Pasmaan kon wel in de kraag worden gevat. Zijn medische praktijk was gebaseerd op de ‘planeetkunde’, maar wat vooral aanstoot gaf was het feit dat hij als ‘doctor’ medicamenten verstrekte aan zijn patiënten. Het Collegium Medicum kreeg argwaan toen er klachten kwamen: nu eens waren de kwalen verergerd, dan weer waren patiënten ‘uit deze waereld weggerukt’. Het Collegium riep hem enkele malen ter verantwoording, maar hij weigerde te verschijnen. Op 9 juli 1783 werd hem gelast de stad voorgoed te verlaten. Hij was eerder uit diverse plaatsen verbannen; waar hij nu heen ging, is niet bekend. (einde citaat)

Aan het eind van de achttiende eeuw werd er door de overheid steeds vaker opgetreden en werd de astrologie als oplichting beschouwd. Een treffend voorbeeld daarvan was de Nijmeegse medisch astroloog Neomagus, wiens brutale advertentie de agent van de Nationale Opvoeding der Bataafse Republiek in het verkeerde keelgat schoot. Niet de afwezigheid van enige medische kennis was het probleem, maar wel het feit dat er in diens astrologie ongegeneerd misbruik werd gemaakt van de ‘onkunde en ligtgeloovigheid van anderen’. Ook zouden de astrologen met hun niet uitkomende en angstaanjagende voorspellingen het huiselijk geluk van de slachtoffers bedreigen.

Een vergelijkbare argumentatie, gebaseerd op morele gronden, kreeg de zestigjarige Johanna Sophia Wilhelmina Frederica Algans in Den Haag te horen bij haar veroordeling in 1803. Zij was in Den Haag actief als waarzegster en werd veroordeeld tot een verbanning van zes jaar uit het rechtsgebied van de stad omdat zij zich schuldig had gemaakt aan kaartlezen, ‘planeet ligten’ en het voorschrijven van ‘zeer nadelige medicamenten aan zwangere vrouwen’. Ze werd bovendien ‘ter bevordering van goede zeden [en] anderen ten exempel’ binnen de stad te kijk gezet met een bord voor zich, waarop ‘Bedriegster’ stond geschreven.

Het verwondert dan ook niet dat in het eerste Wetboek van Strafrecht (1809) dat binnen het Koninkrijk Holland van kracht werd, het uitoefenen van astrologie als oplichterij strafbaar werd gesteld. Wie zich schuldig maakte aan ‘wichelarij, tooverij, waarzeggerij, horoscooptrekken, of op eenige andere wijze iemands gezondheid of geluk te kunnen bevestigen of vermeederen, deszelfs lotgevallen te voorspellen,

anderen grovelijk te misleiden en ophigten', kon veroordeeld worden tot een gevangenisstraf en/of verbanning van maximaal acht jaar. (einde citaat).

In deze sfeer van veroordeling der astrologie kwam de eerste editie van het nieuwe *Wetboek van Strafrecht* tot stand (1809) en daarin stond een pittige straf op het beoefenen van de astrologie. Men liep het risico op een straf van maximaal acht jaar verbanning en/of gevangenisstraf.

In haar slotconclusie komt Van Vliet tot de constatering dat de astrologie weliswaar in de loop van de achttiende eeuw aan verspreiding terug liep, maar niet volledig verdween. De Verlichting was wat dat betreft dus niet volledig. In de achttiende eeuw zijn er ook maar bescheiden pogingen gedaan om de astrologie te verbieden en de medisch astrologen mochten hun gang gaan zo

lang zij zich maar geen medisch doctor noemden. Vakliteratuur over de astrologie bleef gewoon verschijnen. Rond de eeuwwisseling was de maat vol en zou onze overheid het bedrog en de misleiding der astrologen strafbaar stellen. In de praktijk konden de waarzeggers en horoscoop-trekkers op de kermissen gewoon hun gang gaan en ging de overheid er kennelijk van uit, dat de burgers astrologie waren gaan beschouwen als *Spielerei*, onschuldig volksvermaak. ●

Noot

1 Dit beknopte artikel is volledig gebaseerd op de meer uitgebreide bijdrage van Rietje van Vliet in de *Mededelingen van de Stichting Jacob Campo Weyerman* 47 (2024), nr.1. Twee passages bevatten letterlijke teksten zoals overgenomen van de auteur. Deze zijn herkenbaar aan een vetgedrukte eerste regel.

Twee pioniers koninklijk onderscheiden

C.N.M. Renckens

Tot de jaarlijkse verplichte nummers voor het VtdK-bestuur behoort het napluizen van de *Staatscourant* – ditmaal van 26 april – , waarin de namen van de nieuw geridderden staan vermeld. Het is een oud pijnpunt voor onze Vereniging dat het toepassen van kwakzalverij en/of integratieve geneeswijzen geen belemmering vormt om toch een koninklijke onderscheiding te kunnen krijgen.

Protesten daartegen van de VtdK werden terzijde geschoven en in 2022 werd het Kapittel voor de Civiele Orden zelfs verblijd met een Kackadorisnominatie.

Het Koninklijk kapittel schreef ons in 2013 al: 'Ook kwakzalver kan lintje krijgen'. Kwakzalvers bij voorbaat uitsluiten van een lintje van de koning(in) zit er niet in. 'Er is geen plaats voor uitsluiting van algemene categorieën van personen', zo luidde de formulering van mr. Frank Houben, destijds voorzitter van het Kapittel voor de Civiele Orden dat namens de koning/koningin Koninklijke onderscheidingen toekent. Zijn opvolger was Jaap de Hoop Scheffer, die in 2014 aantrad als voorzitter en die doorging met het ridderen van kwakzalvers. Na acht jaar trad De Hoop Scheffer af en werd hij opgevolgd door mevrouw drs. A.Th.B. (Ank) Bijleveld als de nieuwe voorzitter van het Kapittel voor de Civiele Orden. De Rijksministerraad had op voorstel van minister Bruins Slot van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties besloten haar voor te dragen voor benoeming. De benoeming ging in op 1 maart 2023. Het kan toevallig zijn, maar bij het screenen op kwakzalvers in de lintjesregen van april jl. troffen wij slechts twee tamelijk onschuldige alternatieve therapeuten aan met een (bescheiden)

onderscheiding als lid en werd geen enkele alternatieve arts onderscheiden. Het bestuur houdt zich aanbevolen indien er toch nog kwakzalvers mochten zijn, die ons zijn ontgaan. For the record: 2355 landgenoten werden dit jaar lid in de Orde van Oranje-Nassau, 440 werden ridder in die Orde en 25 Officier. Wat nu volgt is een portret van de beide onderscheiden therapeuten.

WIETZKE VAN OENE

Wietzke van Oene stond in ons land aan de basis van Healing Touch, Energetische Therapie en Zorg. Inmiddels is zij de grondlegger van de cursus, die opleidt tot energetisch therapeut, een onderafdeling van de in Utrecht gevestigde Academie voor Geesteswetenschappen. Deze therapie richt zich op herstel van de energiebalans en stimuleert het zelf genezend vermogen. Wietzke van Oene ontwikkelde een tweejarig trainingsprogramma in de Healing Touch-methode en gaf vervolgens trainingen aan honderden cursisten in binnen- en buitenland, waaronder zorgprofessionals. Daarnaast droeg zij in het bestuur van de Stichting Healing Touch bij aan de ontwikkeling van deze stichting, onder meer als voorzitter.

Haar kwalificaties zijn boven elke twijfel ver-

Wietzke van Oene

heven: zij is al weer sinds 1986 afgestudeerd Biodynamische Lichaamsgeoriënteerd therapeut en gecertificeerd Healing Touch therapeut en docent (CHTP/I). Na een vierjarige opleiding Healing Touch uit de Verenigde Staten, studeerde ze af in 1996. Met meer dan 25 jaar ervaring mag zij wel stellen dat ze ervaring heeft in de Lichaamspsychologie, *Healing* en Energetisch lichaamswerk, biodynamische massage therapie of cursussen en training. Ze is geregistreerd therapeut bij de SBLP waardoor kwaliteit natuurlijk wordt geborgd en vergoeding via de zorgverzekeraar soms mogelijk is.

Ze bracht een CD *Healing Touch* *Verhoog je trilling uit*. Tegen slechts 7,50 euro ontvangt de koper een eenvoudige en mooie geleide meditatie, geschikt om het immuunsysteem te versterken, samen met bescherming van anderen.' Hoe vaker je het herhaald, hoe meer je je eigen trilling versterkt.'

De enthousiaste website (Welkom bij de opleiding waar alles om energie draait!) geeft ons een goed inzicht in de praktijk van de *Healing Touch*, niet te verwarren met de *Therapeutic Touch*. Bij deze laatste vorm van kwakzalverij wordt de patiënt niet aangeraakt, terwijl dat bij de Healing Touch wel degelijk het geval kan zijn.

Maar, leest u met ons mee. In citaten: Energie zoekt haar weg naar harmonie en doorstroming als een natuurlijke beweging, zoals water in een beek. Via een gerichte handeling kunnen we een geblokkeerde plek beïnvloeden en de stroom weer vrijmaken. Alles is energie en heeft een verlangen naar een eigen stroom en heilheid.

Het energetisch mensbeeld heeft een holistische kijk op de mens en richt zich bij ziekte en

ongemak op de gehele mens: het lichamelijke, mentale, emotionele en spirituele niveau, de omgeving van de mens en de wisselwerking hiermee. Wat de mens denkt of voelt (bewust of onbewust), heeft invloed op het lichaam en de omgeving. Als mens gebruik je vele zintuigen, ook de energetische zintuigen.

Deze nieuwe opleiding biedt naast toepasbare kennis ook een groot aantal vaardigheden om als energetisch begeleider of energetisch therapeut af te studeren. We werken vanuit waarneming, met handposities of een combinatie hiervan, teneinde een gezonde levensstroom van jezelf en de medemens te activeren en in balans te brengen. Energetische geneeswijzen werden in oeroude tradities al toegepast. Te denken valt onder meer aan de Chinese en Ayurvedische Geneeswijzen, waarbij het werken met energiebanen (meridianen), acupunctuur, energiecentra (chakra's), het bioveld (aura) en de natuurelementen een duidelijke plek hebben.

Uitgangspunt is leren begeleiden en handelen vanuit compassie, met een energetisch hartcentrum tussen kosmos en aarde. Als kanaal wordt behandeld met fysieke aanraking of in het bioveld. Hiermee beïnvloeden we de levensstroom, van onszelf en onze medemens, maar ook van andere levensvormen. Energie komt beweging, en stimuleert een gezonde flow in de leef- of werkomgeving. Verbinding maken tussen hemel en aarde, het gronden, in deze therapie is heel belangrijk om de hartenergie en kosmische energie verbonden te zijn, die vaak op de achtergrond is geraakt.

Wietzke van Oene (Haarlem) werd in april jl. benoemd tot lid in de Orde van Oranje-Nassau.

Ingrid van der Voort

INGRID VAN DER VOORT

Aromatherapeut Ingrid van der Voort heeft op 26 april 2024 de koninklijke onderscheiding 'Lid in de Orde van Oranje Nassau' gekregen. Ingrid is pionier op het gebied van complementaire zorg in het Flevoziekenhuis in Almere. In 2011 startte zij als consulent complementaire zorg, een nieuwe en nog onbekende functie in algemene ziekenhuizen. Ze introduceerde complementaire, of aanvullende zorg in de vorm van (preoperatieve) hand- en voetmassages en aromazorg. Via de website van haar ziekenhuis laat men weten ontzettend trots op Ingrid te zijn. In een uitvoerig interview in 2016 gaf Van der Vaart ons een inkijkje in haar aanpak:

'Ingrid wandelt door de gangen met een mandje vol aromabolletjes en oliën. Elke ochtend bezoekt ze patiënten op verschillende afdelingen, zoals chronisch pijnpatiënt Jeroen van Ieperen. Jeroen is regelmatig in het ziekenhuis voor een ketaminekuur tegen de pijn. Terwijl hij aan het infuus ligt, krijgt hij aanvullend massages en aromazorg. In ziekenhuis Flevoland kiest een patiënt zelf voor complementaire zorg. Ingrid legt een bolletje met een druppel lavendel op zijn tafel. 'Meneer kiest altijd lavendel. Het is bewezen dat de bloemen rustgevend werken en angst reduceren. Florence Nightingale, grondlegger van de moderne verpleegkunde, gebruikte al lavendel om gewonde soldaten te kalmeren', vertelt Ingrid. 'En het ruikt hier dan ook wat minder ziekenhuisachtig', zegt Jeroen.'

Even geen dagelijkse zorgen. Ingrid schudt het kussen achter zijn rug op. 'Ligt u goed zo?' Een voetmassage met lavendelolie volgt. 'Deze massage is puur voor de ontspanning. Een drukpuntmassage bijvoorbeeld, kan iets activeren in het lichaam wat tijdens een behandeling in het ziekenhuis ongewenst is. Daarom masseren we nooit op die manier.' Ingrid maakt rustige strijkbewegingen over de voeten en onderbenen. (...) Zo nu en dan vormt ze met haar duim en wijsvinger een 'kapje' waarmee ze de tenen om de beurt vast pakt. 'Een troostgebaar.' Jeroen sluit zijn ogen. 'Ik ben even niet met de dagelijkse zorgen bezig, omdat mijn aandacht bij mijn voeten is', vertelt hij. 'Dit stukje aandacht, extra service van het ziekenhuis geeft een warm gevoel', zegt Simon Speets, de andere patiënt op de kamer.

Na een kwartier vraagt Ingrid: 'Uw voeten zijn al lekker warm hè? Zal ik uw sokken aandoen, zodat u lekker kunt slapen?' De massage werkt ontspannend en stimuleert de doorbloeding in de voeten. Ingrid: 'Je voeten warmen op en de rest van je lichaam ook. Vooral oncologische patiënten hebben vaak koude en droge voeten door de chemo.' Bij deze patiënten gebruikt Ingrid extra olie en vocht inbrengende zalf.

Complementaire zorg: meer dan een massage

Soms huilen mensen als Ingrid ze masseert. Er komt spanning vrij: 'Hieruit blijkt wel op wat voor niveau het werkt. Aanraking stimuleert het ge-

lukshormoon oxytocine en de onderliggende boodschap is: ik hoor je, ik zie je, je doet ertoe.'

Veel patiënten krijgen een voetmassage voordat ze naar de ok gaan. Heeft een patiënt prikangst of is iemand heel erg angstig voor een operatie? Dan masseert Ingrid in de ok-voorbereidingskamer. 'Je ziet mensen op het meest kwetsbare moment van hun leven. Van elke rang of stand. Al ben je in het dagelijks leven officier van justitie; zodra het ok-jasje aangaat, is iedereen patiënt. Het is heel beangstigend om de regie kwijt te zijn. De voeten zijn dan vaak koud en geflex: mensen staan vrij letterlijk met de hakken in het zand.' Na de massage blijft Ingrid bij de patiënt tot het zover is. Ze houdt een hand vast en biedt een luisterend oor.

'Veel mensen zijn bang om na de operatie niet meer wakker te worden. Ze reflecteren op hun leven en praten over geliefden of onafgemaakte zaken. Soms willen ze weten wat er allemaal gebeurt. Dan leg ik dat uit. Dit is je infuus. Je krijgt een mutsje en plakkers om je hartritme in de gaten te houden. 'Ik voel me zo rot', zegt iemand wel eens. 'Ja, dat snap ik', antwoord ik dan. Ik maak het niet mooier dan dat het is. Beterschap zeg je niet, want je weet niet of iemand beter wordt. Kracht of sterkte, wens je. Gaandeweg leer je wat je het beste kunt zeggen.'

Het begon met lavendel. Ingrid werkt 26 jaar in het Flevoziekenhuis, waarvan negen jaar als secretaresse: 'Mensen stonden zó nerveus voor mijn balie. Ze verdienen extra aandacht en herkenning, dacht ik vaak.' Eén patiënt in het bijzonder liet zien wat de toegevoegde waarde van extra aandacht is: een ernstig zieke en erg gespannen meneer. Ingrid wist een en ander over

aromazorg en zette lavendel op z'n kamer. Ook hing ze samen met familieleden foto's op van zijn geboorteland Vietnam, daar sprak hij veel over. 'Het werkte. Hij kalmeerde en vrolijkte op. En op zo'n eenvoudige manier. Een gat in de markt, dachten we', vertelt Akke Klijnstra, bedrijfsleider van de afdeling orthopedie.

Aromazorg implementeren op deze afdeling was stap één. Dat verliep niet zonder slag of stoot. Tijdens een teamvergadering stemde de helft tegen. Akke: 'Voor verpleegkundigen is de werkdruk al hoog en nu kwam er een extra taak bij. Sommigen kregen ook hoofdpijn of werden misselijk van de geuren, bleek tijdens een workshop. Maar we gaven niet op. We geloofden hierin. Ook was het een kans om de laatste accreditatiepunten te behalen voor het Planetree Label. Dit keurmerk valideert cliëntgerichte zorg in ziekenhuizen. Met complementaire zorg in het pakket zouden we als zodanig erkend worden. Dat is natuurlijk een mooie manier om je als ziekenhuis te onderscheiden.'

Patiënten waarderen de massages en aromazorg enorm: Akke en Ingrid wonnen twee keer de Cliënten Jaar Prijs. De Cliëntenraad van het Flevoziekenhuis reikt jaarlijks deze prijs uit voor de beste zorgverbetering. Ingrid: 'Je wilt niet weten hoeveel bedankjes, mailtjes en complimentjes ik krijg.' De vraag oversteeg het aanbod en in 2016 stonden inmiddels wel zes vrijwilligers haar bij met handmassages, die ze op zes verschillende afdelingen geven. Ziekenhuizen in Boxmeer en Amsterdam zouden de nieuwe zorgvorm al hebben overgenomen en Ingrid geeft cursussen aan geïnteresseerden. ●

De bewogen levensloop van de kwakzalver Antoni Kosiba

C.N.M. Renckens

De kwakzalver die sinds jaar en dag werkzaam is als molenaarsknecht en die eerder werd veroordeeld tot drie jaar gevangenisstraf, staat wederom terecht, nu in het hoger beroep.

Zijn veroordeling berustte op een aanklacht van de plaatselijke arts, die Kosiba onder andere onbevoegde uitoefening der geneeskunde verweet. Bewonderaars van Kosiba, die als bijbaan een bloeiende praktijk als genezer had, hetgeen een doorn in het oog was van een arts, betaalden de duurste advocaat uit de omgeving. Algemeen bekend was dat Kosiba meermalen mensen genas, die door de reguliere artsen waren opgegeven. Als getuigen riep mr. Korczynski, de advocaat van de kwakzalver, tientallen dankbare patiënten op en een hoogleraar chirurgie, die tevens directeur was van de academische kliek te Warschau, professor Dobraniecki. Dertien jaar eerder nam Dobraniecki de leiding van de kliniek over, nadat zijn voorganger professor Wilczur plotseling werd vermist en nooit zou worden teruggevonden.

In de overvolle rechtszaal nam Korczynski het woord.

‘Meneer de president! Het noodlot alleen en misverstanden veroorzaakten, dat deze man zich in deze zaal en voor dit gerechtshof bevindt. Niet hier is hij echter op zijn plaats en niet deze verzameling van rechters is in staat zijn daden te beoordelen. Antoni Kosiba moest zich op dit

ogenblik in de aula van onze universiteit bevinden, voor den academische senaat, en niet op een vonnis zou hij wachten, maar op het uitreiken van de doctorsbul honoris causa van de medische faculteit.

Nee, meneer de president, ik laat mijn fantasie niet den vrijen teugel! Ik zoek geen oratorische effecten en ik zinspeel niet op iets onmogelijks. Als toch de beloning met een doctorsbul onmogelijk is, is dat uitsluitend, omdat onze wetgeving iets over het hoofd zag en gelijk verantwoordelijke beroepen met verschillende maatstaf meet. Hooggerechtshof! Wij kunnen niet onze instemming betuigen met het feit, dat het menselijke leven toevertrouwd wordt aan een arts, wiens wetenschap niet beantwoord aan zijn beëindigde studies. Maar zonder aarzeling vertrouwen wij het een ingenieur toe, die machines of bruggen bouwt. Toch kan ieder den titel van ingenieur met alle daaraan verbonden rechten voeren, ook als hij niet aan een universiteit gestudeerd heeft, doch door zijn werk aantoon, dat hij voldoende kennis bezit voor zijn beroep. Moet ik hier enkele algemeen bekende namen van zulke geleerden noemen, die op Poolse technische hogescholen duizenden studenten

onderwijzen, terwijl ze zelf niet eens een bewijs, dat ze de lagere school kunnen overleggen?

Helaas voorzag de wetgever niet in deze mogelijkheid in de medische wereld. Indien dit zou ware, zou het stenogram van het proces van heden voldoende zijn om Antoni Kosiba een eredoctoraat te bezorgen. Hoe zou men een beter bewijs van zijn bekwaamheid en wetenschap kunnen vinden dan dit proces, dit getuigenverhoor, dat een levend document werd van de medische kennis van den beklagde.

De getuigen kwamen om van de waarheid te betuigen. Ze kwamen om hun weldoener aan te wijzen en uit te roepen: Deze hier! Wij waren kreupel en hij deed ons weer lopen. We waren ziek en hij genas ons. Wij waren in het graf en hij heeft ons bevolen te leven!

Maar meneer de officier van justitie ziet daarin een beschuldiging, dat Antoni Kosiba de vrijheid nam zijn naasten te redden. Als hij in het water sprong om iemand te redden, zou men dan ook vragen, of hij een zwemdiploma bezat....?

Ik wil geenszins de kwakzalverij beschermen. Maar des te sterker moet ik protesteren tegen den aanklacht. Twee feiten heeft men verward: het eerste, dat Antoni Kosiba een kwakzalver is, en het tweede dat kwakzalvers bedriegers zijn die werken met een heel arsenaal trucjes en kunstjes, tooverkunsten, hekserijen en andere dergelijken practijken. Duid u het mij niet euvel, in deze combinatie schuilt een tegenspraak! Want als we het proces volgen, zien we, dat beklagde zich nooit met dergelijken practijken ophield.

In het licht van deze beschouwingen vervalt ook de beschuldiging dat Kosiba uit winstbejag zou gehandeld hebben. Als de akte van beschuldiging in zijn optreden een vergrijp ziet, blijft er slechts één motief over, de menschenliefde. Ja, hooggerechtshof, deze mensch heeft de menschen lief. Hij werd beheerst door de gedachte de lijdenden te helpen, kosteloos te helpen, neen, sterker, voor den prijs van het verlies van eigen vrijheid, voor den prijs van het brandmerk van een moordenaar, voor den prijs van een harde gevangenisbrijs en een smadelijke plaats in de beklagdenbank.

Niet langer zal ik mij bezig houden met de vraag of Antoni Kosiba een goed arts is, de getuigenverklaringen hebben dit afdoende bewezen en vooral de vorst van onze chirurgen, die de meest waardevolle getuige was. Evenmin zal ik deze gelegenheid aangrijpen om nog eens te onderstrepen, dat zich geen enkelen patiënt van dezen kwakzalver tot de naburige dokter Pawlicki wendde om gered te worden, maar dat in te-

gendeel twee patiënten, die dokter Pawlicki opgaf, door hem respectievelijk van kreupelheid en van den dood zijn gered.

Ik wil spreken over Kosiba's grootste schuld, ik wil spreken over de op den voorgrond geschoven aanklacht, over de onhygiënische toestanden, die in de woning van de kwakzalver, waar hij opereerde, heerschten. Welnu, ik was in die kamer en ik moet toegeven, dat de getuigen zich zeer gematigd over dezen onhygiënische toestand uitgelaten hebben. Men had kunnen zeggen dat de ramen niet gesloten waren, dat de wind er door waaide, dat er in den vloer spleten zijn, waardoor het vocht optrekt, dat de zoldering lekt, de kachel rookt, dat niet slechts spinnenwebben, vuil en dergelijken aanwezig waren, maar dat het er zelfs krioelde van de kakkerlakken....! Ook heb ik de werktuigen gezien waarmede Kosiba de operaties volvoerde. Het zijn verroeste en verbogen oude ijzers, met touwen aaneengebonden. In een dergelijke ruimte en met dergelijke werktuigen opereerde Kosiba zijn patiënten.

Toch is niemand na de operatie gestorven, zelfs heeft niemand bloedvergiftiging gekregen. Ik zie hier vele ervaren en beproefde artsen en ik vraag hun: is dat een verdienste van Kosiba of is dat een schuld....? Ik vraag hun: getuigt het feit dat iemand onder zulke omstandigheden gevaarlijke operaties tot een goed einde brengt, vóór of tegen hem....? Zou hij daarvoor een cel met vier wanden moeten hebben of een operatiezaal van porselein en glas....?

Een luid gemompel werd hoorbaar in de zaal. Daarop ging mr. Korczynski verder:

'Nog een verwijt trof dezen grijsaard, die tot nu toe een vlekkeloos verleden had en die zelfs door de achterdochtige politie vertrouwd werd: hij beging een diefstal. Ja, de glans van de mooie, goede chirurgische instrumenten verlokte hem en hij beging een diefstal. Eerst probeerde hij wel dezen instrumenten te leenen, maar afgewezen door een ondubbelzinnig neen, stal hij ze. En waarom deed hij dat....? Welke motieven dreven dezen eerlijke man, zich te vergrijpen aan andersmans eigendom...?'

Juist op dat ogenblik lag op tafel een jong meisje in doodstrijd. Haar bloeiend leven zakte weg in den afgrond van den dood en hij, Antoni Kosiba, wist, voelde, dat het hem zonder deze fonkelende instrumenten onmogelijk zou zijn doeltreffende hulp te bieden. Ik vraag: hoe zou Antoni Kosiba hebben moeten handelen...?'

De advocaat keek met triomfantelijke blik door de zaal.

'Hoe moest hij handelen?!' Hoe zou ieder van

Tadeusz Mostowicz

ons in zoo'n geval hebben gehandeld? Ik wil slechts dit antwoorden: ieder van ons zou het zelfde gedaan hebben, ieder had de instrumenten gestolen hebben! Ieder van ons had de instrumenten gestolen. Ieder van ons had het als zijn plicht, zijn moreelen plicht gevoeld."

Hij sloeg op de tafel en zweeg 'n ogenblik verontwaardigd.

'In het vroegere Oostenrijk', ging hij voort, 'bestond een eigenaardige militaire orde, die verleend werd voor een eigenaardige daad, namelijk voor het niet opvolgen van een bevel, voor het breken van de discipline. Het was een van de hoogste en slechts zelden verleende orden, maar een zeer eervolle onderscheiding.

Als het Poolsche gerecht behalve straffen ook orden zou kunnen uitdeelen, zou deze orde de borst van Antoni Kosiba versieren bij het verlaten van deze zaal.

Maar omdat deze beloning niet bestaat, moet ieder mensch het als een eer beschouwen, deze smerige werkhands, deze schoonste hand ter wereld, te drukken'.

Korczynski boog en ging zitten. Nadat de raads-

heren zich even terugtrokken volgt de uitspraak: vrijspraak.

De lezer heeft zojuist de pleitrede gelezen, zoals opgenomen in het negentiende hoofdstuk van het door de Poolse journalist en schrijver Tadeusz Mostowicz (1898-1939) geschreven boek *De Kwakzalver* (in het Pools *Znachor*). Een roman over een kwakzalver, dat genoeg smaakt uw dienaar niet elk jaar en nieuwsgierig begon ik te lezen. Het boek was in 1939 in het Nederlands vertaald en uitgegeven bij Spaarnestad. Hooggespannen waren mijn verwachtingen niet, maar de roman bleek zeer goed leesbaar en was op momenten zowel spannend als ontroerend. Stilistisch hoogtepunt vormde de hierboven geciteerde pleitrede. ●

Het boek werd in 1938 in Polen uitgebracht en een jaar later in Nederland. De oorspronkelijk titel luidde eerst niet *De Kwakzalver*, maar *Professor*. Het boek is niet meer verkrijgbaar, maar mogelijk nog wel als e-book. In september 2023 bracht Netflix de film uit, nu getiteld *Forgotten Love*. Het werd een instant succes.

Over de kunst van het seponeren

C.N.M. Renckens

'All professions are conspiracies
against the laity'
(George Bernhard Shaw)

De trouwe lezers van ons tijdschrift c.q. de volgers van onze website zijn al twaalf jaar in afwachting van een definitieve uitspraak over de vraag of chiropractoren zich dokter of doctor mogen noemen.

Hoe zat dat ook al weer? Na een melding in 2011 van een bedrijfsarts over een in Assen werkzame Mexicaanse chiropractor, die rare brieven schreef en zich dr. Molina noemde, kwam de VtdK in actie. Als snel ontdekten wij (ondergetekende en scepticus Jan Willem Nienhuys) dat ruim veertig chiropractoren zich schuldig maakten aan dezelfde overtreding. De wet is heel duidelijk dat zulks verboden is. Wij deden aangifte en de rechtbank te Assen legde Molina in 2012 een voorwaardelijke boete op van 1500 euro. Hij verwijderde toen direct alle verwijzingen naar een doctorsgraad van zijn website en briefpapier, zoals de meerderheid van de door ons op het risico van een forse boete gewezen in ons land praktiserende chiropractoren al eerder had gedaan. Maar al vrij snel kwam Molina terug op zijn actie en ging in hoger beroep tegen de rechterlijke uitspraak.

DE OPMAAT NAAR EEN STRAFBESCHIKKING

Wat zich sinds 2012 tot op heden op juridisch vlak heeft afgespeeld is goed na te lezen in twee overzichtsartikelen. Ik schreef in het *NTtdK* van januari 2023 'Ruim elf jaar rechtsweigerings in de

casus van de titelfraude bij chiropractoren' en Broer Scholtens publiceerde op de VtdK website d.d. 12 juli 2023 'OM lapt titelfraude chiropractor Matthew Barney' aan zijn laars. De uiterst traag verlopende rechtsgang culmineerde tot onze grote teleurstelling op 26 juli 2023 in een overwinning van de chiropractoren. Een hoofdofficier van Justitie had besloten had tot een OM-strafbeschikking, waarbij de rechter niet in beeld komt en de officieren zelf de zaak afhandelen teneinde op deze wijze de werkdruk van rechters te verlichten. In haar wijsheid trok ze de conclusie dat er geen reden was tot het nemen van maatregelen tegen chiropractoren die zich doctor noemen. De argumentatie kwam neer op de vaststelling dat er geen acuut maatschappelijk probleem bestond en dat er sprake zou zijn van een ruzie tussen de VtdK en de chiropractorenvereniging. En er zijn ook veel niet gepromoveerde artsen, die zich dr. noemen. Een bevriend jurist die wij de afdoeningsbrief van het OM voorlegden constateerde dat de onwil er vanaf droop.

In de periode 2012 tot 2023 had ik regelmatig contact met de mensen van het OM, Slachtofferhulp, diverse officieren, parketten, polities en andere functionarissen in onze rechterlijke macht. Het was in die jarenlange periode, dat het be-

roemde quote van GB Shaw mij regelmatig voor de geest kwam, want hoe de taakverdeling binnen justitie uitpakte is voor een leek nauwelijks te begrijpen. Ik geef hier een aantal personen en instanties waarmee ik in die elf jaar te maken kreeg. Soms duurde het bijna een jaar totdat er weer een stapje gezet kon worden, maar het kan niet anders dan dat het dossier ‘titelfraude chiropractoren’ heel veel tijd heeft doorgebracht in diepe laden. Het jargon, een selectie uit mijn Tijden, toont hier zijn lelijke gezicht:

Officier van justitie, advocaat-generaal, College van Procureurs-generaal, landelijk advocaat-generaal, Slachtofferhulp, medisch officier van Justitie, afdeling Beleid en Strategie, hoofd OvJ, arrondissement Oost Nederland, proces-verbaal, *Parker University*, slachtoffer coördinator, parketsecretaris, Expertisecentrum Medische zaken van het OM, aangifte, ‘het onderzoek in de reflectiekamer uitgebreid besproken’, Arrondissementsparket Oost-Nederland, parketleiding, ‘maar het is beter aan de voorkant de mogelijkheden te verkennen dan achteraf te constateren dat er een doodlopende weg is ingeslagen’, plv. Afdelingshoofd *Legal Office / Advocaat-generaal*, ‘Namens de officier van justitie wil ik u laten weten dat zij bezig is om nog meer informatie te verzamelen’, ‘afdoeningsbrief’, de Beklagkamer van het Hof Arnhem, Stichting het Nationaal Register van Chiropractoren, geldboete van de tweede categorie, DUO, Teamcoördinator bestuurlijke boetes en jaarverantwoording zorg, jeugd en wmo, Bureau Opsporing en Boetes, Inspectie voor de gezondheidszorg en jeugd, chiropractor uit Honselerdijk, de maximale boete opleggen, ressortsparket (einde opsomming).

Tegen de uitspraak van het OM diende ik 19 oktober een Klaagschrift in. Om wat wijzer te worden over de regelgeving en wetten bezocht ik de website van het OM en hieronder citeer ik een aantal relevante artikelen en passages uit die betrouwbare bron.

SEPONEREN

Niet (verder) vervolgen om technische of beleidsmatige redenen. Onder sepot wordt in deze aanwijzing verstaan: de beslissing om niet of niet verder te vervolgen. Bij het seponeren van een strafzaak wordt onderscheid gemaakt tussen technische sepot en beleidssepot. Indien op grond van het onderzoek geconcludeerd moet worden dat niet vervolgd kan worden of een veroordeling niet haalbaar is, dan wordt geseponereerd met een ‘technisch sepot’.

Indien een vervolging (technisch) mogelijk is, maar op gronden aan het algemeen belang ontleend onwenselijk is, dan wordt een ‘beleidssepot’ toegepast. In art. 167 lid 2 Sv is aan het OM expliciet de bevoegdheid toegekend om van vervolging af te zien op gronden aan het algemeen belang ontleend (opportuïteitsbeginsel). Ook wanneer een rechter in de zaak is betrokken, is het OM bevoegd om af te zien van verdere vervolging op gronden aan het algemeen belang ontleend, zo lang het onderzoek ter terechtzitting nog niet is aangevangen (art. 242 lid 2 Sv). Op grond van art. 167 lid 2 Sv kan het OM, in beginsel slechts onder het stellen van de algemene voorwaarde, de beslissing of vervolging plaats moet hebben voor een daarbij te bepalen termijn uitstellen. In dat geval wordt voorwaardelijk geseponereerd met een beleidssepot. Bent u er nog?

De beoordeling of sprake is van een technisch sepot gaat vooraf aan de beoordeling of sprake is van een beleidssepot. Wanneer op technische gronden wordt geseponereerd, kan er niet tevens grond zijn voor een beleidssepot van hetzelfde feit. In de bijlage is een overzicht van de technische sepoten en beleidssepoten opgenomen. <https://www.om.nl/onderwerpen/beleidsregels/aanwijzingen/executie/aanwijzing-sepot-en-gebruik-sepotgronden-2022a004>

UITVAARDIGEN VAN EEN OM-STRAFBSCHIKKING (AANWIJZING OM-STRAFBSCHIKKING (2022A003))

Het uitvaardigen van een strafbeschikking is het uitgangspunt bij feiten waarvoor dat wettelijk gezien mogelijk is. Er bestaan wel contra-indicaties voor het uitvaardigen van een strafbeschikking. De contra-indicaties zijn (niet-limitatief) opgenomen in de bijlage bij deze aanwijzing. De professionele beslissingsruimte te kiezen voor een andere afdoeningsmodaliteit blijft bestaan. Zo kan bij wijze van uitzondering nog gebruik gemaakt worden van de transactie als afdoeningsmodaliteit. [1] Ook kan in de strafverorderingsrichtlijnen bij een bepaalde ernst of recidive het uitgangspunt zijn dat de verdachte wordt gedagvaard.

Bij het uitvaardigen van een OM-strafbeschikking staat een voortvarende, zorgvuldige en betekenisvolle afdoening voorop. In meer complexe zaken is daarvoor samenwerking met ketenpartners nodig. Indien daardoor niet voortvarend tot een zorgvuldige en betekenisvolle interventie kan worden gekomen is dat een con-

tra-indicatie voor afdoening door middel van een strafbeschikking. Dagvaarden verdient dan de voorkeur. In deze casus beriep de aangeklaagde chiropractor zich overigens op zijn zwijgrecht.

SAMENVATTING SEPONEREN

De officier van justitie kan onder meer op gronden aan het algemeen belang ontleend beslissen om niet of niet verder te vervolgen. De zaak wordt dan geseponeerd. In alle gevallen wordt het motief voor de sepotbeslissing – de sepotgrond – vastgelegd. Deze aanwijzing geeft regels voor de wijze waarop sepotgronden gehanteerd en geregistreerd worden. De volgende alinea bevat een opsomming van de sepotgronden, elk voorzien van een cijfercode en een toelichting.

OVERZICHT SEPOTGRONDEN: TECHNISCHE SEPOTS

01 ten onrechte als verdachte aangemerkt, 02 onvoldoende bewijs, 03 niet ontvankelijk, 04 burgerlijke rechter niet bevoegd, 05 feit niet straf-

baar, 06 dader niet strafbaar, 07 onrechtmatig verkregen bewijs, 08 bestuurlijke boete: strafrechter niet bevoegd en 09 rechtmatige geweldsaanwending opsporingsambtenaar.

De sepotbrief kwam bij ons binnen op 26 juli 2023. Met een beroep op art. 12 van het Sv dienden wij op 19 oktober een Beklaagschrift in bij de Beklagkamer in Arnhem. Begin juli 2024 kregen wij bericht dat een zitting op korte termijn zou worden gepland. Als de OM-afdoening intact blijft, dan zien honderdduizenden gepromoveerden hun titel devalueren tot het niveau van een hbo-opleiding. Misschien dat de vereniging van Universiteiten van Nederland (UN) die tot nog toe geen interesse kon opbrengen voor deze curieuze rechtsgang dan wakker wordt, hoeders van het doctoraat in ons land als zij zijn. Wordt de uitspraak van het OM daarentegen vernietigd, dan volgt er opnieuw een behandeling bij een door de rechter aan te wijzen rechtbank En dat kan dan zo maar weer een paar jaar duren. Zitting zal zijn op vrijdag 16 augustus te Arnhem. Bent u daar nog? ●

Dubieuze Italiaanse advertenties

Sophie J. M. Josephus Jitta

Omdat tijdens mijn vakantie in Zuid-Italië de zon veelal elders bleek te schijnen, terwijl door regenbuien vergezeld Siberiaanse winden er wel volop woeien, ben ik in cafeetjes niet alleen kranten maar ook weinig serieuze tijdschriften als *Oggi* en *Gente* gaan lezen. In die bladen kwam ik een aantal advertenties tegen met een ferme kwakgeur, die ik keurig heb uitgeknipt om thuis nader te kunnen bestuderen.

Het gaat om respectievelijk Active Liver, Cholesterol *Act Plus*, Kijimea Colon Irritabile PRO, Magrilax, Melaslin, Menopausa ACT®, MiglioCres, P6 Nausea Control) en Neradin. Daarnaast heb ik reclame uitgeknipt voor Robaxx Cannabis en voor Uroprostata, zoals de naam al aangeeft iets voor de prostaat. De kenmerken van Nederlandse kwakreclame (zie: *NTtdK* nr. 1, 2021: 16-18) zag ik grotendeels terug: de sprekende naam¹, de suggestieve foto, de claims en de werking dankzij de gezondheidsbevorderende ingrediënten. Het in Nederlandse teksten veelvuldig gebruikte 'natuurlijk' ontbreekt in deze nieuwe Italiaanse serie echter, evenals de getuigenis van een tevreden klant, terwijl er met het bekende 'wetenschappelijk onderzoek' in totaal slechts één maal wordt geschermd. Ik licht de middelen één voor een toe en nota bene, ik ben botanisch noch farmacologisch onderlegd. De van het web geplukte infor-

matie heb ik voorgelegd aan twee te dezer zaken deskundigen.

Daar gaan we: Active Liver is weer zo'n ouderwetse reclame, vergezeld van een foto van een halve vrouw die trots een veel te wijde spijkerbroek toont met de suggestie: dat krijg je ervan wanneer je dit product koopt. Je reinigt niet alleen je lever ermee, je valt er ook nog eens door af. Dit wordt toegeschreven aan de stimulerende en tegelijkertijd reinigende werking van plantaardige extracten van de mariadistel en de artisjok, aan kurkuma en zwarte peper. Het is in deze advertentie dat er wordt geschermd met *studi scientifici*, maar exacte gegevens ho maar. Mariadistel, zegt het Nederlandse web, is een kruidengeneesmiddel dat al jaren wacht op goedkeuring door de Europese Unie. Ook het geclaimde effect van artisjokken en zwarte peper is niet bewezen. Wat kurkuma aangaat, zijn de reacties op het web wisselend: het zou kunnen helpen maar het zou

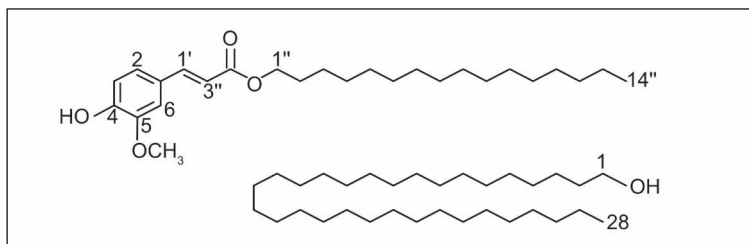
ook niet kunnen helpen. Dé Nederlandse deskundige op dit terrein – Henk Timmerman – is daarentegen heel stellig: ‘Kurkuma kan als potentieel geneesmiddel terzijde worden geschoven’ (zie: *NTtdK* nr. 2, 2017: 11-14).

Colesterol® Act Plus is een ayurvedisch voedingssupplement speciaal voor 70-plussers, met onder andere Indiase mirre en siernetel. De mirre is voor het behoud van een normaal cholesterolgehalte en siernetel voor niet alleen een gezond hart- en vaatstelsel maar ook voor het regelen van de bloeddruk in de aderen. Ook bevat Colesterol® Act Plus chemische toevoegsels en wel bèta-sitosterol, octacosanol, foliumzuur en monocolina K, zonder nadere uitleg van wat zij bij de gebruiker bewerkstelligen. Daarnaast heb ik op het web moeten zoeken. Volgens Italiaanse sites bestaat er van de bijdrage van bèta-sitosterol aan een gezond cholesterolgehalte bewijs, zij het minimaal. Een of andere site zegt overigens ook dat het spul zou helpen bij de verlichting van goedaardige prostaatproblemen. Deze twee claims zie ik echter niet terug in de Nederlandse sites. Wat octacosanol betreft, vind ik een heel Italiaans verhaal over het effect op mensen met slaapproblemen maar niets over cholesterol.

Dan zijn er sites van Italiaanse webwinkels: zij geven alleen de hoeveelheden aan van al het spul dat er in Colesterol® Act Plus zit en verder niets. De Nederlandse sites- voornamelijk van natuurwinkels en orthomoleculair gelovigen- hebben daarentegen pretenties. Zo zou octacosanol zorgen voor ‘verbetering van de weerstand tegen vermoeidheid’, dankzij ‘groter gebruik van zuurstof’ en dat belooft dan weer ‘toename van de spierkracht’. Ja, dit abracadabra staat er echt. Begrijpelijker is de bewering dat octacosanol het uithoudingsvermogen vergroot en de zuurstofoverdracht vanuit het bloed naar de spieren stimuleert. Waarom Colesterol® Act Plus wordt aanbevolen aan 70-plussers, heb ik niet achterhaald. Wel vraag ik me af, wat hebben vrouwen die volgens Bartjens toch ook deel uitmaken van de 70-plussers- eigenlijk aan een middel dat prostaatproblemen verlicht? De zoektocht naar mon-

ocolina K, een natuurlijke statine, laat zien dat dit bestanddeel zowaar serieus is onderzocht. In zijn algemeenheid gesproken dragen statines inderdaad bij aan een normaal cholesterolgehalte, maar de uitkomst van het onderzoek naar monocolina K is verre van eenduidig. En foliumzuur heeft een bewezen werking maar niet speciaal bij 70-plussers. Voor vrijwel al deze claims- van mirre tot en met foliumzuur geldt hetzelfde: bewijs voor hun bijdrage aan de oplossing van eventuele cholesterolproblemen ontbreekt. Zeggen mijn deskundigen. Kortom, Colesterol® Act Plus: voer voor (in het goed)gelovigen.

Kijimea Colon Irritabile PRO. Hiervoor wordt ook in ons land reclame gemaakt en zo kan ik beide teksten letterlijk vergelijken. De Nederlandse is gedetailleerder en belooft meer dan de Italiaanse. Zo drukt op de Nederlandse illustratieve foto een vrouw haar handen op de maag gedrukt en zijn haar ogen van pijn geloken. De Italiaanse illustratie volstaat met een lollige schets van een vrouwspersoon. Zij houdt één hand in haar taille en de drie rode stralen ernaast verbeelden blijkbaar haar pijn. ‘Onze’ advertentie begint met ‘wat weten we over het Prikkelbare Darm Syndroom?’ en zegt daarna dat het gaat om een medisch hulpmiddel is dat kan worden ingezet na vaststelling door een arts van het Prikkelbare Darm Syndroom. De Italiaanse variant begint met ‘Diarree, buikpijn, flatulenza? Wat kun je doen tegen veel voorkomende darmklachten?’ Dan volgt in beide advertenties een heel verhaal over het waarom van de klachten en over de gegarandeerde verdwijning ervan met behulp van de bifidobacteries HI-MIMBb75. Dit klinkt potentiële aanschaffers in beide landen vast reuze wetenschappelijk verantwoord in de oren en zal hen vermoedelijk tot kopen aanzetten. Terwijl in de Nederlandse tekst wordt beweerd dat de werking van het product onlangs klinisch is bewezen, met in nauwelijks leesbare lettertjes onderaan in welke studie zo al plus de vermelding dat Kijimea Prikkelbare Darm Pro een medisch hulpmiddel is, ontbreken deze toevoegingen in de Italiaanse evenknie.

Octacosanol

Magrilax – *what is in a name?* – is voor mensen met luie ingewanden. De potentiële koper krijgt eerst te lezen dat leefstijl en voeding belangrijk zijn voor de darmen, wat nobel is van de fabrikant, maar waar zijn schoorsteen natuurlijk niet van kan roken. Daarom wordt er vervolgens de aanschaf van een potje Magrilax aanbevolen, vanwege zijn bestanddelen, te weten extracten van sprokehout, pruimen, cactusvijgen en tamarinde. De claim is: de vruchten helpen bij het spijsverteren en tamarinde bij het normaliseren van de consistentie van de ontlasting. Waar sprokehout inderdaad een regulier bewezen mild laxerende werking heeft, geldt dit niet voor de overige ingrediënten. Wel zullen er vast mensen zijn bij wie de stoelgang wordt bevorderd door het eten van een kilo pruimen en misschien zet bij hiervoor gevoeligen alleen het woord cactus al de darmen in beweging.

Melašin bevat melatonine (in de volksmond hier zo aardig slaapmutsjeskruid geheten) en theanine. Dit alles ter bevordering van de nachtrust en vreemd genoeg tegelijkertijd aanbevolen aan wie gewicht wil verliezen. Melatonine heeft inderdaad enig effect op het slapen en ook naar theanine is onderzoek gedaan, maar met wisselend resultaat en onvoldoende bewijs.

Menopauza ACT® heeft als bestanddelen dioscorea en melatonine, die beide goed zijn bij menopauzeklachten (en welke zichzelf respecterende menopauzerende vrouw heeft die tegenwoordig niet?). Nu wordt niet verteld om welk soort dioscorea het gaat en daardoor is verder uitzoeken lastig. Het web zegt namelijk dat het een eetbaar plantengeslacht is met 600 ondersoorten. Over eventuele geneeskrachtige werkingen is evenwel niets te vinden. Aardig is de aanwezigheid van *No Vamp* op de afbeelding van het middel. Hierbij dient u niet te denken aan het Engelse woord maar aan het Italiaanse *vampa*, opvlieger in de volkstaal.

MiglioCres®, voor de betere haargroei. De naam van het spul is goed gekozen: *miglio* betekent mijl en kan worden opgevat als enorm, maar lijkt ook op *meglio*, Italiaans voor beter, terwijl *cres* de Italiaan meteen doet denken aan *crescere*, groeien. De advertentie gaat vergezeld van een kleine foto van een vrouw met dikke manen. Het middel bevat zink, selenium, koper, metionine en het antioxidant cysteïne. Metionine bevordert de productie van eiwitten en cysteïne zou beschermen tegen vrije radicalen. Eén essentiële zaak ontbreekt echter in de tekst: nergens wordt duidelijk gemaakt dat er toch echt eerst moet worden vastgesteld of de koper van

het product inderdaad een tekort aan zink, selenium, metionine, koper of cysteïne heeft. Suppletie in het wilde weg levert een gezondheidsrisico op. Trouwens, in weerwil van het beloofde hoef je in Italië maar om je heen te kijken om te zien dat MiglioCres® er verre van populair is.

P6 Nausea Control® (blijkbaar rukt onnodig Engels zelfs in Italië op) is de naam van armbanden die je moet omdoen, waarna je op acupunctuurpunt 6 moet drukken om zo misselijkheid en braakneigingen te onderdrukken. Handig is dat wie niet meteen weet waar P6 zich bevindt dit in de advertentie kan lezen: drie vingers onder de polsplooi. De vrouw op de foto bij de genezende polssieraden straalt: zie je wel, dankzij de armbanden en mooi zonder medicijnen!

Neradin wordt speciaal aanbevolen als Viagra-ervanger. De bijbehorende foto laat delen van een niet geheel gekleed vrouwen- en een mannenlichaam zien. Zij zit gezellig face à face op zijn knieën en hij is bezig aan de achterkant haar beha los te wurmen. Suggestie: dat wordt vrijen. Daarna volgt een heel verhaal over het belang voor de man (in 2024!!) van seksualiteit en hoe de dagelijkse gang van zaken het seksleven negatief kan beïnvloeden. En als dat zo is, ligt frustratie op de loer, bij hem dan, hè. Neradin bevat damiana, een kruid uit de passiebloemfamilie, een beter soort afrodisiacum. Het werd in het preViagratijdperk reeds gebruikt door de Maya's, blijkbaar een extra aanbeveling. Rode ginsengextract is toegevoegd voor de betere bedprestaties van de man en het product is versterkt met zink, foliumzuur en magnesium. Dit laatste bestanddeel zou bijdragen aan het normaal functioneren van het zenuwstelsel, zodat seksuele prikkels kunnen worden doorgegeven. Ook hier geldt weer dat er eerst moet worden gekeken of er echt een tekort is aan zink, foliumzuur en magnesium. Neradin bevat verder selenium en dit element zou helpen bij de aanmaak van sperma. Onzin, zegt de deskundige (mij kun je alles wijsmaken). De vermelding dat testosteron een rol speelt bij de aanmaak van sperma is overigens weer wél correct. Hoe het ook allemaal zij, een bewezen erigerend gevolg van damiana, rode ginseng, zink, foliumzuur, magnesium en selenium is er niet.

Spectaculair is de kleine advertentie voor Rubaxx Cannabis, wietolie, te noemen: in een land waar ook soft drugs ten strengste verboden zijn maar desalniettemin volop worden gebruikt beweert deze reclame dat het middel het soepel functioneren van de ledematen bevordert. Er is op het web een onderzoek naar cannabis door het Trimbosinstituut te vinden, maar daarin komt

geen wietolie voor. Wel wordt erin aangetoond hoe gebruikers van medicinale cannabis in het algemeen positief zijn over het gebruik ervan. Dit moge voor hen reuze fijn zijn, daarmee bevordert Rubaxx Cannabis nog steeds de souplesse van de ledematen niet.

Uroprostata, de sprekende naam en de foto van Manneke Pis (waarop overigens vast ten behoeve van de Kuise Kijker slechts met een loep zichtbaar is dat hij plast) stimuleren hopelijk de mannen met prostaatproblemen tot het lozen van een normale hoeveelheid urine. De bestanddelen zaagpalmblad en tomaat- en avocado-extract doen dit in elk geval niet.

Op grond van al het bovenstaande luidt wat deze nieuwe reeks kwakgeurige reclames aangaat mijn conclusie als volgt: *tutto fumo e poco arrosto*, ofwel veel geschreeuw en weinig wol. ●

Noot

Mits er geen verwarring ontstaat met de naam van andere middelen mag van de Italiaanse wetgever de naam van een (genees)middel verwijzen naar het gebruik ervan. In Nederland mag dit alleen bij niet-reguliere medicijnen.

Met dank aan emeritus hoogleraar farmacologie en oud-bestuurslid Henk Timmerman.

Kort

Over Gladskin als geaccepteerd medisch hulpmiddel

C.N.M. Renckens

Sinds begin 2020 heeft de VtdK met IGJ contact gehad over de toelaatbaarheid van Gladskin Acne als medisch hulpmiddel. Tot nu toe leidde dat voornamelijk tot een teleurstellende procedure bij de Reclame-raad en een sympathiserende coverstory ('Gladskin doorbraak of kwakzalverij', *NTvG* 24 januari 2023) in het *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde*. De titelpagina werd later onder dreiging met een rechtszaak afgezwakt tot 'Faageiwittherapie is te koop bij de drogist'.

Op 17 mei 2022 ontving de VtdK een aantal documenten nadat wij die via een WOB procedure ter inzage kregen. Dat was het laatste wat wij van IGJ mochten vernemen. Uit die ons toegezonden documenten valt niet af te leiden dat de beoordeling van het omstreden middel inmiddels al is afgerond. Wel is duidelijk dat IGJ op 2 januari 2020 aan de producent Microos een aantal kritische vragen heeft gesteld, die naar wij vrezen c.q. vermoeden nog steeds niet naar behoren door de firma zijn beantwoord. Er wordt nog steeds veel reclame gemaakt voor het middel.

Op 24 juni 2024 lieten wij IGJ weten te willen vernemen hoe ver de procedure inmiddels is gevorderd en hoe of waar wij de verantwoordelijke inspecteur kunnen bereiken. Als IGJ onze vragen

niet kan beantwoorden verzochten wij haar om onze vragen te beschouwen als een vervolg-WOB aanvraag over de periode 2020 tot heden. Uw kenmerk: DWJZ-2021000943.

De casus Gladskin mag als proefproces beschouwd worden, waarin de regelgeving en een indicatie van de (te kort schietende) handhavingspraktijk van alle de medische hulpmiddelen wordt bekeken.

NEURO-EMOTIONELE INTEGRATIE (NEI) IN HET NIEUWS

In de jaren zestig bedacht de Curaçaose basisarts Roy Martina (1953) een nieuwe therapievorm, die zich zowel op mentale als op fysieke klachten richt. Deze NEI is een eclectische vorm van behandeling, die wijsheid uit oost en west gebruikt, chakra coaching, bioresonantietherapie, acupunctuur, homeopathie, wichelroedes, Vega

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 2 januari 2020 16:30
Aan: [REDACTED].com'
Onderwerp: Verzoek om informatie Gladskin producten Ons Referentie [REDACTED]

Geachte Mevrouw, Meneer,

De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd is bekend met de als klasse I medisch hulpmiddel aangemerkte producten van Microcos Human Health B.V.
Het betreft onder meer Gladskin Skin Irritation, Gladskin Acne, Gladskin Eczema en Gladskin Rosacea en producten die vallen onder het certificaat Staphfeket, XDR300.

De Inspectie heeft een aantal jaren geleden een rationale opgevraagd over het werkingsmechanisme van het bestanddeel Staphfeket.
Op dit moment zijn wij van mening dat aanvullend onderzoek nodig is om het werkingsmechanisme vast te stellen.

Wij vragen van u hiervoor de volgende informatie op:

- De meest recente verklaringen van overeenkomst voor alle medische hulpmiddelen met het bestanddeel Staphfeket.
- Het technisch dossier van de Gladskin producten
- Een stap voor stap uitleg op moleculair detailniveau van het werkingsmechanisme van Gladskin producten in het algemeen en in het bijzonder het bestanddeel Staphfeket SA100.
- Een verkoop overzicht van alle als medisch hulpmiddel in de Europese Economische ruimte op de markt geplaatste producten met het bestanddeel Staphfeket SA100 vanaf 1 januari 2019, per productcategorie per lidstaat.

Als beoordeling van de gevraagde informatie hier aanleiding toe geeft, zal de Inspectie in een later stadium monsternamen van de producten uitvoeren voor nadere analyse.

Procedure

De inspectie vraagt u om uw reactie op bovenstaande vragen uiterlijk binnen drie weken te sturen naar meldpunt@igi.nl onder vermelding van ons referentienummer [REDACTED]. U kunt ook gebruik maken van de IGI Rijkscloud. Hierbij worden uw documenten versleuteld en met een wachtwoord extra beveiligd. Als u hiervan gebruik wil maken, kunt u dat aangeven, dan zal ik u via deze IGI Rijkscloud een verzoek sturen, waar u op kunt reageren.

Vragen?

Ik ga ervan uit dat ik u hiermee voldoende heb geïnformeerd. Heeft u nog vragen, neem dan contact op met ons meldpunt. Het Meldpunt IGJ is bereikbaar van maandag tot en met vrijdag tussen 09.00 en 17.00 uur op telefoonnummer (088) 120 50 00. U kunt ook een e-mail sturen naar meldpunt@igi.nl. Vermeld daarbij alstublieft ons referentienummer.

Met vriendelijke groeten,

Mw. [REDACTED]
Senior inspecteur

.....
afdeling medische technologie, team meldingen
handreiking nieuwe regelgeving medische hulpmiddelen en invitro diagnostica

Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd
Bezoekadres: Stadsplateau 1 3521 AZ Utrecht
Postbus 2518 | 6401DA | Heerlen | Nederland
.....

testen, maar vooral ook de door hem ontwikkelde mallotige spiertesten. Martina legde in een tv programma van Ivo Niehe uit hoe deze spiertest werkt. Op precies dezelfde wijze waarop de leugendetector werkt, zo stelt de NEI-therapeut zijn diagnose. De behandeling is dan nog een fluitje van een cent. De website van de 'beroepsorganisatie' Vereniging van NEI-therapeuten (VVNT) meldt welke klachten het best reageren

op de NEI. Dat zijn: hoofdpijn, rugklachten, schouderklachten, eczeem en huiduitslag, carpaal tunnel syndroom, RSI klachten, knieklachten, darmklachten, allergie, voedselintolerantie, diabetes, hypoglycemie, slaapproblemen zoals slapeloosheid, reumaklachten, artrose, artritis, auto-immuunziekten en chronische pijnklachten.

Martina is een man van uitersten: zo zou hij zijn artsdiploma cum laude hebben afgelegd en ook

Roy Martina

succesvol judokampioen zijn geweest. De huisarts-geneeskunde beviel hem niet ('Alleen recepten schrijven') en hij begon zijn eigen geneeswijze te ontwikkelen. Met zijn publicaties trok hij volle zalen. Hij was sinds 1996 redelijk frequent in de media te zien en werd in 2004 uitgebreid geportretteerd in het programma van Ivo Niehe. Daarin beweerde hij ook ruim duizend nieuwe medicijnen te hebben ontwikkeld. Hij blijkt een vlotte spreker en heeft de lachers op zijn hand: 'Toen er in de ziekenhuizen gestaakt werd daalden de sterftecijfers'. Daarmee krijg je de lachers wel op je hand. Net als Tineke de Nooy prees hij de Biostabilhangers van de Italiaans-Groningse kwakzalver Bruno Santanera de hemel in. Zijn aanhangers organiseerden zich in wisselende groeperingen. Er zijn inmiddels een tiental opleidingen en op internet bieden enkele tientallen therapeuten de NEI-therapie aan als coach c.q. therapeut.

Sinds de eerste opleiding tot NEI-therapeut in 1996 – de Academie Vitaliteitskunde Nederland van Roy Martina – ontstond, zijn er verschillende instituten gekomen (en sommige ook weer gestopt) die opleidingen tot NEI-therapeut aanbieden. De website van de NEI-academie stelt over de opleidingen: 'De inhoud van de opleidingen verschilt, evenals de studiebelasting en de kosten. Niet elke opleiding vormt je tot therapeut, bij sommige opleidingen leer je enkel de NEI-basistechniek en zijn er andere opleidingen nodig voor

therapeutische vaardigheden. Wij vertrouwen erop dat de potentiële student dit onderscheid zelf kan maken. Veel opleidingen bieden naast de basistechnieken van NEI aanvullende methodes, verdieping op specifieke onderwerpen en coaching technieken. Ook de hoeveelheid tijd die tijdens de opleiding gestoken wordt in het opbouwen van ervaring met de NEI-techniek verschilt. De Vereniging van NEI-therapeuten omarmt deze verschillen en wil elke NEI-er die zich met andere NEI-ers wil verbinden graag verwelkomen als lid.'

Intussen is bij Martina niet alles rozengeur en maneschijn, want in zijn persoonlijk leven maakt hij o.m. een echtscheiding en een faillissement mee. In de sleutelroman van Eric de Brabander *Hot Brazilian Wax* en het *Requiem van Arthur Booi* (uitgekomen 2011 Curaçao/Nederland), geïnspireerd op Martina, loopt het met de hoofdpersoon ook niet al te best af.

Waarom al deze aandacht voor de toch betrekkelijk kleinschalige kwakzalverij van Roy Martina? Welnu, in mei 2024 werd Fleur Agema aangesteld als minister van VWS en vice-premier en RTL-journalisten ontdekten dat Agema ook aanhanger was van de NEI. Haar CV meldt een opleiding tot NEI-coach in 2006. Zij was toen nog slechts beginnend Kamerlid voor de PVV. Op 17 juni jl. liet Agema aan de journalisten weten nog steeds achter deze behandelwijze te staan. Ze gebruikt hem ook wel eens als zij daaraan behoefte heeft. Dan werkt het goed, aldus de be-

Minister Agema en collega NEI-coach

windsvrouw. Van de VVNT is zij geen lid. De titel NEI-therapeut is niet beschermd. Uw dienaar kan er maar slecht aan wennen dat Agema nu op dezelfde ministerszetel acteert als nog niet zo lang geleden Els Borst. Wat een wereld van verschil en wat een blamage voor onze democratie.

UITGAVEN STICHTING ZIEKTEKOSTENVERZEKERING KRIJGSMACHT PERIODE 2013 TOT 2022

Al het Nederlandse militair personeel is verplicht aanvullende verzekerd en wij publiceerden de bedragen die ermee gemoeid zijn al eens in 2018. Nu

kunnen die cijfers dankzij de inspanning van ons lid D.J. worden geupdatet. De getallen zijn natuurlijk te klein om er verstrekkende conclusie aan te verbinden. Ook is niet bekend in hoeverre de toegenomen uitgaven voor kwakzalverij het gevolg zijn van een verruiming van het aanvullende pakket. Defensie besteedt de uitvoering van haar aanvullende fondsen aan zorgverzekeraar DSW. Het is curieus dat er in 2022 in een jaar net zo veel is uitgekeerd als in de vijf jaren van 2013 tot en met 2017. We spreken hier over een voor militairen verplichte deelname aan de aanvullende zorg verzekering. De Stichting Ziektekostenverzekering Krijgsmacht ontkwam toen ternauwernood aan de Meester Kackadorisprijs 2018. ●

Jaar	Totale schade (€)	Schade alternatieve zorg (€)	Percentage alternatieve zorg van totale zorg (%)
2013	81.338.765	57.946	0,07
2014	79.561.385	60.856	0,07
2015	89.123.973	53.476	0,06
2016	81.437.767	48.916	0,06
2017	83.596.000	47.267	0,06
2019	93.897.788	196.418	0,21
2020	88.859.616	177.714	0,20
2021	81.155.990	154.117	0,19
2022	113.214.819	257.311	

Uitgaven Stichting Ziektekostenverzekering Krijgsmacht periode 2013 tot 2022

Correspondentie

Maurik 13 mei 2024

Geachte vereniging tegen de kwakzalverij, Ik ben al jaren lid van jullie vereniging en waardeer de inspanningen die jullie leveren tegen de uitwassen van neppurenskunde en het moedwillig misleiden van en geld verdienen aan patiënten.

Bij deze wil ik reageren op het artikel over psychiater Rogier Hoenders en zijn benoeming tot hoogleraar Zingeving aan de Groningse universiteit.

Ik heb eenmaal zijn cursus in de Alpen bezocht en heb daar mogen ondervinden dat Rogier Hoenders een bevlogen psychiater en onderzoeker is. Hij is al jaren bezig om te onderzoeken wat leefstijl en zingeving doet op psychische klachten.

Hij is wetenschappelijk opgeleid en volgt bij zijn onderzoek de wetenschappelijke richtlijnen om hypothesen wel of niet te kunnen bewijzen. Hij onderzoekt daarbij ook de invloed van alternatieve geneeskunde op de psyche. Zowel positieve als negatieve resultaten laat hij de revue passeren.

Mijns inziens is de basis van vooruitgang in de geneeskunde om alles te onderzoeken en dat wat bewezen kan worden te behouden. Hierin volgt Rogier Hoenders geen andere richtlijnen dan die van wetenschappelijk onderzoek op andere terreinen.

Dat leefstijl van zeer grote invloed is op tal van somatische aandoeningen is ondertussen wel meer dan aangetoond.

Dat leefstijl, zingeving en positieve gezondheid van zeer grote invloed zijn op psychische aandoeningen lijkt niet meer dan logisch. Om daar onderzoek naar te doen en op een brede manier naar te kijken is mijns inziens zeer de moeite waard. Om daarbij het kaf van het koren te scheiden is bij onderzoek van zeer groot belang. En dat is precies wat Rogier Hoenders doet.

Ik vind het daarom onterecht dat de vereniging tegen de kwakzalverij de inspanningen van Rogier Hoenders over één kam scheren met elke willekeurige kwakzalver waartegen jullie terecht ageren. Ik raad u aan om met Rogier Hoenders in discussie te gaan in plaats van hem te veroordelen.

Vriendelijke groet, Betteke Mulder, huisarts te Vianen.

Naschrift Renckens:

Ja, leefstijl is belangrijk bij preventie, en zingeving is aanvullend ook relevant, maar is dat des dokters? Misschien wel in de psychiatrie, en u schrijft ook vooral op psychische klachten. Dat Hoenders uit uw ervaring als bevlogen moet worden betiteld, dat willen wij gaarne geloven en hij weet met zijn sociale vaardigheden veel medestanders aan te trekken.

Ons bezwaar tegen Hoenders lag vooral in zijn congressen met idiote lama's en andere goeroes en in zijn ondermaatse proefschrift.

Dat er op zijn afdeling onderzoek wordt gedaan naar aanvullende vormen van behandeling in de psychiatrie daar heb ik niet zo veel moeite mee. Maar dan moet de te onderzoeken behandelmethode wel op enige plausibiliteit kunnen bogen en niet absurd zijn. Dat laatste is het probleem als er sprake is van homeopathie, acupunctuur, voedingssupplementen bij mensen zonder vitaminetekort, de invloed van de windrichting op de angststoornis en medisch boeddhisme/yoga op het Achtvoudige Pad. Ook het doorverwijzen van psychiatrische patiënten naar niet BIG geregistreerde kwakzalvers vinden wij verwerpelijk. Tegen leefstijl advies en spiritualiteit kan weinig worden ingebracht, maar uit het overzichtsartikel van Vemer over 'integrale zorg' kunt u afleiden dat de grens met de kwakzalverij vaak erg dichtbij ligt.

<https://www.kwakzalverij.nl/nieuws/complementaire-zorg-pas-op-voor-een-paard-van-troje/>

Hoenders bevindt zich vaak op een dubieus grensvlak, en is geregeld die grens overgegaan. Dat hij wetenschappelijk is opgeleid, daarvan is helaas weinig te merken. Hij spreekt nog altijd vol ontzag over zijn kwakzalvende ouders (homeopaat, natuurgeneeskunde en acupunctuur) en slaagde er niet in zich los te maken van zijn erfelijke belasting. Onze indruk is wel dat hij zich de laatste tijd minder over de grens tussen regulier en alternatief begeeft. ●

INHOUD

Jaarvergadering 2024	1
Lijst kandidaten Meester Kackadorisprijs 2024	2
Symposium Wie beschermt de patiënt?	6
In memoriam Theo Douma	10
Staphorster boertje	12
Medische astrologie en rechtspleging in de 18e eeuw	15
Twee pioniers koninklijk onderscheiden	18
Antoni Cosiba	22
Over de kunst van het seponeren	25
Dubieuze Italiaanse advertenties	28
Kort	32
Correspondentie	36